

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Kirsika Sepp

**ÜKSIKISIKU TULU MAKSUSTAMINE EUROOPA LIIDUS:
EESTI MAKSUSÜSTEEMI VÕIMALUSED**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Kaidi Kallaste

Tallinn 2014

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. ÜKSIKISIKU TULUDE MAKSUSTAMINE	7
1.1. Maksustamise põhimõtted ja maksusüsteemi kujunemine.....	7
1.2. Maksumäära rakendused	12
1.2.1. Liht- ja astmeline progressioon	14
1.3. Tulujaotuse ebavõrdsuse mõõtmine	15
2. EESTI MAJANDUSNÄITAJATE VÕRDLUS EUROOPA LIIDU RIIKIDEGA	18
2.1. Maksutulu võrdlus Euroopa Liidu riikides.....	19
2.2. Sisemajanduse koguprodukti võrdlus Euroopa Liidu liikmesriikides.....	21
3. EESTI MAKSUSÜSTEEMI MUUTMISE VÕIMALUSED	26
3.1. Eesti maksusüsteemi võimalused	27
3.2. Progressiivse tulumaksumäära rakendamise mittesoosivad tegurid	29
3.3. Järeldused ja ettepanekud.....	30
KOKKUVÕTE	33
SUMMARY	35
VIIDATUD ALLIKAD	38
LISAD	41
Lisa 1. Tulumaksumäärad Euroopa Liidu liikmesriikides 2012. aastal	41
Lisa 2. Lihtprogressiooni ja astmelise progressiooni võrdlus	42
Lisa 3. Gini koefitsent ekvivalentse netosissetuleku puhul Euroopa Liidu liikmesriikides 2007.-2012. aastal	43
Lisa 4. Maksutulu osatähtsus sisemajanduse koguproduktist 2007.-2012. aastal.....	44
Lisa 5. Üksikisiku tulumaksu osatähtsus sisemajanduse koguproduktist 2007.-2012. aastal ...	45
Lisa 6. Sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta Euroopa Liidu liikmesriikides 2007.-2012. aastal.....	46

Lisa 7. Sisemajanduse koguprodukti muutus Euroopa Liidu liikmesriikides 2007. aasta ja 2012. aasta võrdluses.....	47
Lisa 8. Sisemajanduse koguprodukt turuhindades Euroopa Liidu liikmesriikides 2007.-2012. aastal.....	48
Lisa 9. Tööviljakus hõivatu kohta Euroopa Liidu liikmesriikides 2007.-2012. aastal.....	49
Lisa 10. Tööviljakus hõivatu kohta Euroopa Liidu liikmesriikides 2007. aasta ja 2012. aasta võrdluses.....	50

ABSTRAKT

Käesoleva bakalaureusetöö pealkirjaks on “Üksikisiku tulu maksustamine Euroopa Liidus: Eesti maksusüsteemi võimalused” ning uurimisprobleemiks on Eesti üksikisiku tulu maksustamine.

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja üksikisiku tulu maksustamise teoreetilised lähtekohad, võrrelda Euroopa Liidu riikide majandustegevuse statistilisi näitajaid, hindamaks Eesti tulumaksusüsteemi võimalusi. Uurimismeetodina kasutas autor statistilist võrdlust.

Eesti ja Euroopa Liidu liikmesriikide üksikisiku tulumaksu, sisemajanduse koguprodukti ja tootlikkuse võrdlustest selgus, et Eesti majandusnäitjad jäävad allapoole Euroopa Liidu keskmisest, mis omakorda seab piirid maksumaksjate rahalistele võimalustele ning sissetulekute ja heaolukasvule. Lähtuvalt töös esitatud Eesti tulumaksusüsteemi võimalustest ja teostatud üksikisiku tulumaksu võrdlusest tuleks autori hinnangul praeguse tulumaksusüsteemi jätkamisel tõsta maksuvaba miinimumi, et toimuks tulude õiglane jaotamine ja väheneks sotsiaalne ebavõrdsus.

Töös väljapakutud astmelist tulumaksusüsteemi kasutusele võtmist autor hetkel ei eelistaks, kuna selle rakendamisel on eesmärgiks riigieelarve suurendamine. Samas kui töös teostatud maksutulu võrdlus näitas, et Eesti üldine maksukoormus sisemajanduse koguproduktist on Euroopa Liidu keskmisel tasemel, aga tootlikkus hõivatu kohta väga madal.

Bakalaureusetöö autori ettepanek oli vastavalt uuringu tulemustele, et Eesti peaks jätkama praegust tulumaksusüsteemi ning suurendama maksuvaba miinimumi.

Võtmesõnad: tulumaksustamine, majandustegevus, statistilised näitajad, tulumaksusüsteemid.

SISSEJUHATUS

Kaasaaegses ühiskonnas on maksud riigi tulude peamine allikas. Maksupoliitika peab tagama riigile finantsressursse, tingimusi kogu riigi majanduse reguleerimiseks, ning samuti võimalusi turumajanduslikes suhetes tekkiva ebavõrdsuse tasandamiseks. Viimasel ajal väljendatakse Eesti maksupoliitilistes vaidlustes pidevalt muret selle üle, kas praegune maksusüsteem aitab kaasa stabiilsele majandusarengule. Üksikisiku tulu maksustamise puhul on arutelu selle üle, kas suurema sissetulekuga inimesed ei peaks maksma maksudeks mitte ainult rohkem, vaid ka suurema osa oma tuludelt. Euroopas on ju astmeline tulumaks ennast mitmekümne aasta vältel igati õigustanud ning lähtuvalt sellest pole antud õiglast ja stabiilset maksusüsteemi ka muudetud.

Käesoleva bakalaureusetöö pealkirjaks on “Üksikisiku tulu maksustamine Euroopa Liidus: Eesti maksusüsteemi võimalused”. Töö autor peab teema valikut oluliseks ja aktuaalseks, kuna ühiskonnale on oluline tulude õiglane jaotamine ja sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamine. Autor valis antud teema, kuna Eestis toimuvad poliitilisel tasandil pidevalt arutelud rakendatava tulumaksusüsteemi üle. Käesoleva bakalaureusetöö uurimisprobleemiks on Eesti üksikisiku tulu maksustamine.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja üksikisiku tulu maksustamise teoreetilised lähtekohad, võrrelda Euroopa Liidu riikide majandustegevuse statistilisi näitajaid, hindamaks Eesti tulumaksusüsteemi võimalusi. Eesmärgi saavutamiseks püstitab töö autor järgmised ülesanded:

1. Uurida üksikisiku tulu maksustamise teoreetilisi lähtekohti.
2. Võrrelda Euroopa Liidu liikmesriikide majandustegevuse statistilisi näitajaid.
3. Esitada ja hinnata Eesti tulumaksusüsteemi võimalusi ning teha järeldused ja ettepanekud.

Uurimismeetodina kasutab autor statistilist võrdlust.

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist, millest esimeses osas käsitleb autor üksikisiku tulu maksustamise teoreetilisi seisukohti - maksustamise põhimõtteid, maksusüsteemi kujunemist, maksumäära rakendusi. Lisaks käsitleb ühte tulujaotuse ebavõrdsuse mõõtmise meetodit ning Eesti ebavõrdsuse näitajat.

Töö teises osas autor võrdleb Eesti ja Euroopa Liidu liikmesriikide majandustegevuse statistilisi näitajaid 2007.-2012. aastal. Statistilisteks näitajateks on riikide maksutulu, sisemajanduse koguprodukt ja tootlikkus hõivatu kohta, mis põhinevad mahukeskmiste väärtusel.

Töö kolmandas osas vaadeldakse Eesti tulumaksusüsteemi võimalusi. Esitatakse ja hinnatakse Eesti maksusüsteemi võimalusi üksikisiku tulu maksustamisel. Tuuakse välja maksuseaduse muutmisega kaasnevad negatiivsed küljed ning tehakse järeldused ja ettepanekud.

1. ÜKSİKISIKU TULUDE MAKSUSTAMINE

Maksude kehtestamine ja kogumine on üks vanemaid majanduse reguleerimise vahendeid ning on riigi sõltumatuse seisukohast kesksel kohal. Esimene tulumaks maailmas kehtestati Suurbritannias ajutiselt 1799. aastal ajutise maksuna Napoleoni-vastase sõja finantseerimiseks. 19. sajandi lõpuks oli tulumaks laialt levinud alaline maks. (Tulumaks 2013)

Tänapäeval on tulumaks muutunud kõige olulisemaks tuluallikaks arenenud demokraatlikele healuriikidele. Healuriikides nähakse tulumaksus efektiivset vahendit ühiskondlike eesmärkide saavutamiseks, esmajoones rikkuste ümberjagamiseks vastavalt võimulolevale ideoloogiale ja maailmanägemusele (Tammert 2005, 139).

Kuigi maksu eeskirjad on riigiti väga erinevad, on enamikul tulumaksu süsteemidel kindlad aluspõhimõtted ühised.

Käesoleva bakalaureusetöö esimeses peatükis käsitleb autor üksikisiku tulu maksustamise teoreetilisi seisukohti. Autor kirjeldab maksustamise põhimõtteid, maksusüsteemi kujunemist, maksumäära rakendusi, progressiivse ja proportsionaalse maksumäära olemust ning nende mõju ühiskonnale. Lisaks käsitleb autor levinuimat tulujaotuse ebavõrduse mõõtmise meetodit.

1.1. Maksustamise põhimõtted ja maksusüsteemi kujunemine

Ajalooliselt on praktikas väljakujunenud kaks maksustamise põhiprintsiipi. Ekvivalentsuse printsiibi kohaselt peaksid rohkem makse maksma need, kes tarbivad suhteliselt enam ühishüvesid. Näiteks autoomanikud peaksid maksma teedehituse eest rohkem kui need, kellel autot pole – selle tagamiseks on mootorikütusele kehtestatud aktsiisimaks. Maksevõimelisuse printsiibi kohaselt peaksid rohkem maksma need, kelle maksevõime (sissetulek) on kõrgem. See printsiip on aluseks astmelise tulumaksu (progressiivse tulumaksu) põhimõttele. (Eamets jt 2005, 263)

Ühetaolise maksustamise põhimõte (horisontaalne õiglus) tuleneb põhiseaduse sättest, mille kohaselt kõik on seaduse ees võrdsed. Ühetaolisuse põhimõte seisneb seaduse üldkehtivuses, kõikide subjektide võrdses kohtlemises. Võrdsus peab olema tagatud nii materiaalses (maksuseaduses) kui formaalses maksuõiguses (maksuseaduse rakendamisel). See tähendab, et nii maksuobjekt, maksubaas, maksu tasumise kord kui maksumäär peavad olema kõikide suhtes, kes seadustes ettenähtud tingimustele vastavad, ühesugused. Ei ole lubatud võrdsetes tingimustes olevate isikute erinev maksustamine või soodustuste tegemine ainult mõnele kategooriale isikutest. Diferentseeritud maksusoodustused ettevõtjatele, mis rikuvad ühetaolise maksustamise põhimõtet, on samuti vastuolus konkurentsioiguse printsiipidega. Tegemist on ühe riigipoolse abi liigiga, mis piirab vaba konkurentsi. Seadusandja vabadus maksuobjektide valikul on piiramatult. Nii maksude nimetused, liigid, maksuobjektid, maksubaas, maksumäärad, maksu sissenõudmise kord, samuti võimalikud vabastused on seadusandja vaba otsustuse objektiks. Ainsaks piiranguks saab siinjuures olla vaid tahe ning oskus arvestada kõiki asjassepuutuvaid majanduslikke, poliitilisi ja sotsiaalseid asjaolusid, maksu kehtestamise otstarbekust, selle sissenõudmise tehnilist võimalikkust ja prognoositavaid tagajärgi maksumaksja suhtes. (Lehis 2004, 75-78)

Maksevõimelisuse põhimõte (vertikaalne õiglus) on tänapäeval kujunenud üldlevinud õiglase maksustamise printsiibiks. Tulemuslikkuse järgi maksustamise oluline tunnus on maksude paljusus, et oleks võimalik maksimaalselt hõlmata kõiki majandustegevuse resultate. Maksustamine tulemuslikkuse järgi peab laienema kõigile maksumaksjatele. Tulumaksu puhul on see reegel sõnastatud universaalse (maksustatakse kõiki isikuid) ja totaalse (maksustatakse kõik tulud) maksustamise põhimõttena. (Tipke... 1998, 223)

Maksevõimelisuse põhimõte avaldub seoses tulumaksuga nn netoprintsiibis. Objektivse netoprintsiibi kohaselt kuulub maksustamisele puhastulu (kasum) st tulud, millest on maha arvatud selle tulu saamise eesmärgil tehtud kulutused (ettevõtluse kulud). Maksevõimelisuse põhimõttega on kooskõlas nii progresseeruv kui proportsionaalne tulumaks. Progresseeruv tulumaks lähtub sotsiaalse riigi ideest, mille kohaselt peab riik rikkuste ümberjagamise teel tagama sotsiaalse turvalisuse ning võimaldama kõikidele isikutele kokkulepitud miinimumstandardil äraelamise. Seega tuleks progresseeruvat tulumaksu käsitleda sotsiaalabi ühe vormina (st mitte rikkad ei maksa teistest rohkem, vaid vaesed maksavad teistest vähem). Kuigi

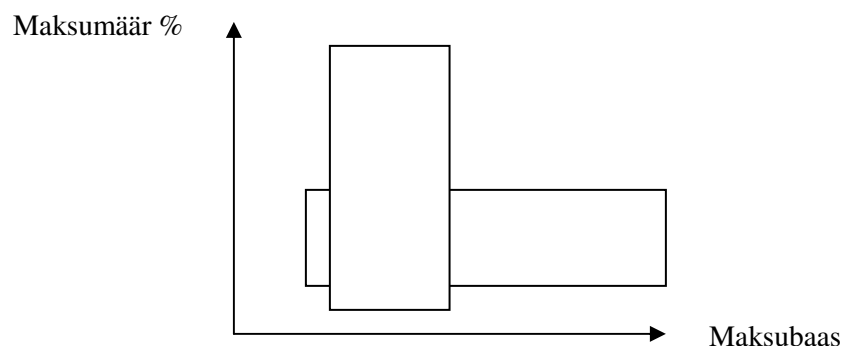
lääneriikides kasutatakse valdavalt progresseeruvat tulumaksu, ei ole siia maani suudetud leida vettpidavat teooriat, mis sellist maksu õigustab. Progresseeruv tulumaks ei muutunud domineerivaks mitte tänu veenvatele argumentidele, vaid tulenevalt riikide ebanormaalselt suurest rahavajadusest maailmasõdade eelsel ja järgsel ajal. Ainsaks õigustuseks on seega praktiline kaalutus, et tekib võimalus suurema maksevõimega maksumaksjate suurema koormamise teel saada suhteliselt lihtsalt täiendavaid laekumisi riigieelarvesse. Progresseeruv tulumaks ei ole vastuolus ei ühetaolisuse, maksevõimelisuse ega sotsiaalse riigi põhimõttega, kuid mitte ükski neist põhimõtetest ei kohusta seadusandjat sellist maksu kehtestama. (Tipke 1993, 411–413)

Heaks maksuks peetakse niisugust maksu, mis toob hästi tulu riigikassasse (kõrge tulupotentsiaal), mõjutab majandusprotsesse soovitud suunas, ei riiva õiglustunnet, ei pärsi rikastumissoovi ega töötahet, on nähtav, nii et maksumaksja teab, mille eest ta maksab. Tulupotentsiaali seisukohalt kasvavad hea maksu puhul maksutulud koos rahvastiku kasvuga.

Tagamaks piisava hulga rahaliste vahendite laekumise riigieelarvesse kujundab valitsus maksusüsteemi. Konkreetse maksu kehtestamisel on esmaseks tegevuseks maksubaasi ehk maksuobjekti kindlaksmääramine. Antud bakalaureusetöös autor lähtub maksubaasist, mis sõltub sissetulekust ehk maksustatavate tuluallikate ulatusest ja tulu saajate arvust.

Maksude laekumine sõltub, aga peale defineeritud maksubaasi ka rakendatavast maksumäärast, mis näitab kui suur osa võetakse maksudeks maksustamise aluseks olevast tulust või väärtusest – suhtarv tasutud maksude ja maksubaasi vahel (vt joonist 1).

Üldine põhimõte on, et mida suurem on maksumaksjate arv või neile laekuv tulu, seda madalama maksumääraga saab vajaliku summa kokku ja vastupidi, mida vähem on maksumaksjaid või väiksem neile laekuv tulu, seda enam tuleb sama tulu tagamiseks tõsta maksumäära (Tammert 2005, 149).

Joonis 1. Maksumaksjate arvu ja maksumäära muutumise mõju maksubaasile

Allikas: (Tammert 2005, 149)

Kui maksustatav tulu suureneb, siis progresseeruva maksu puhul suureneb ka maksumäär ning vastupidiselt, regresseeruva maksumäära puhul väheneb. Kusjuures maksumäära progresseerumisega seondub kaks erinevat mõistet (Hyman 1999, 373; Soosaar 2008, 73):

- Maksu piirmäär – valitsuse poolt viimaselt indiviidi poolt teenitud tuluühikult võetav maks. Näitab kuidas maksubaasi muutused mõjutavad maksusumma muutusi. Eestis on käesoleval hetkel kuni 144 euronit kuus piirmaksumäär 0%, alates 144 eurost on piirmaksumäär 21%.
- Keskmine maksumäär – indiviidi kogutulult valitsuse poolt võetav maks. Näitab kui palju maksustamise aluseks olevatest tulust läheb maksude tasumiseks. 1 000 eurot teeniva indiviidi piirmaksumäär on 21%, sest järgnevalt teenitavalt eurot tuleb niipalju maksta. Kuid sama indiviidi keskmine maksumäär tuleb vaid 18%, maksumäära arvutuskäik on alljärgnev:

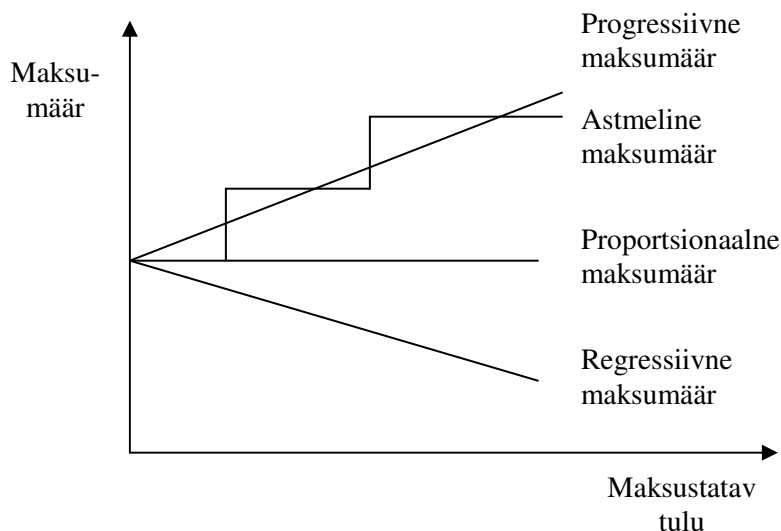
$$\left(\frac{856 \times 0,21}{1000} = 0,17976\right).$$

2 000 eurot teeniva indiviidi piirmaksumäär on niisamuti 21%, kuid keskmine piirmaksumäär juba 19,5%, maksumäära arvutuskäik on alljärgnev:

$$\left(\frac{1856 \times 0,21}{2000} = 0,19488\right).$$

Proportsionaalse maksumäära puhul on maksumäär iga tulutaseme puhul samasugune. Euroopa Liidu liikmesriikides on proportsionaalne maksumäär kuues riigis: Bulgaarias, Eestis,

Leedus, Lätis, Rumeenias ja Ungaris (vt lisa 1). Nii näiteks kehtib hetkel Eestis proportsionaalne maksumäär 21% maksustatavast tulust ning maksumäär ei sõltu maksustatava tulu absoluutsest suurusest. Maksumäära sõltuvust tulutasemest kirjeldab joonis 2. (Eamets... 2005, 265)

Joonis 2. Maksude liigitus maksumäära järgi

Allikas: (Eamets... 2005, 265)

Kui poliitikud hakkavad ühel ja teisel põhjusel jagama maksusoodustusi, siis maksumaksjate arv väheneb ning sama maksutulude taseme säilitamiseks tuleb järelejäänud maksukohustuslaste maksukoormust suurendada. Sama töötab ka vastupidi, vähendades maksusoodustusi on võimalik alandada maksumäära. Seega, mida enam maksusoodustusi, seda kõrgem maksumäär järelejäänud maksukohustuse kandjatele. (Tammert 2005, 139) Paul Tammerti arvates on maksusüsteem hea kui ta on neutraalne – ei eelista kedagi, ega jaga soodustusi kellelegi ning seetõttu on ka maksumäär madal.

Maksusüsteem on neutraalne, siis kui iga töjõutundi maksustatakse ühesuguse maksumääraga. Tegelik majanduselu on tunduvalt keerulisem — isegi kui maksusüsteem on proportsionaalne ehk kõikidele kehtib ühesugune maksumäär, rakendatakse tavaliselt tulumaksuvabastusi (see osa palgast, mille pealt tulumaksu ei maksta ehk maksuvaba miinimum). Seega on väikese sissetulekuga inimestel maksumäär madalam kui suure sissetulekuga.

Optimaalseks nimetatakse maksusüsteemi, mis maksimeerib ühiskonna heaolu ja mille korral puhta heaolukao ja ebavõrdsuse vaheline kompromiss peegeldab suhtumist võrdsusesse ja efektiivsusesse. Kui eri ühiskondades valitsevad üksteisest erinevad suhtumised võrdsusesse ja efektiivsusesse, võivad nad valida üksteisest erinevad maksusüsteemid. Suurt osa poliitilistest vaidlustest maksusüsteemi progressiivsuse määra üle – st kui palju suure sissetulekuga isikud peaksid väikese sissetulekuga isikutest rohkem makse maksma – saab pidada vaidluseks väärtushinnangute vahel: kui palju keegi on nõus taluma puhast heaolukadu, kui ebavõrdsus teatud määral väheneb. (Stiglitz 1995, 481)

Joseph E. Stiglitz on määratlenud “hea” maksusüsteemi viis omadust, mis tahes maksusüsteemile (Stiglitz 1995, 390):

1. Majanduslik efektiivsus: maksusüsteem ei tohi takistada ressursside efektiivset jaotumist.
2. Administratiivne lihtsus: maksusüsteemi rakendamine peaks olema lihtne ja suhteliselt odav.
3. Paindlikkus: maksusüsteem peaks majanduslike tingimuste muutumisele kiiresti reageerima (mõnedel juhtudel automaatselt).
4. Poliitiline vastutus: maksusüsteem peaks olema selliselt koostatud, et inimesed teaksid, mille eest nad maksavad, et poliitiline süsteem saaks inimeste eelistusi täpsemini peegeldada.
5. Õiglus: maksusüsteem peaks olema kõigi inimeste suhtes õiglane.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et tulumaksusüsteem sõltub ühiskonna väärtushinnangutest ja on avalik hüve, millest saavad kasu kõik riigi elanikud ning proportsionaalne tulumaks on küll majanduslikult efektiivsem, kuid astmeline tulumaks võimaldab paremini erineva jõukusastmega inimeste sissetulekute erinevusi vähendades vertikaalset võrdsust tagada.

1.2. Maksumäära rakendused

Progressiivne ja proportsionaalne tulumaks on kaks erinevat tulumaksuliiki, millel mõlemal on head ja halvad küljed. Progresseeruva ja proportsionaalse maksukoormuse

kontseptsiooni õigluse mõistmiseks kirjeldatakse lühidalt erinevaid õigluse seisukohti (Tammert 2005, 150):

- Absoluutse õigluse seisukohalt peaksid kõik kodanikud maksma riigile võrdse summa. Sellisel juhul ei ole maks enam seotud isiku poolt teenitud tuluga, vaid tegemist oleks isiku- või peamaksuga.
- Proportsionaalse õigluse seisukohalt peaksid kõik riigi kodanikud maksma riigile võrdse osa oma tulust, mis on määratud protsendiga. See, kas see protsent on 20%, 26% või 50%, on ühiskondliku kokkuleppe ja poliitika küsimus, kuid oluline on, et kõik maksavad proportsionaalse osa oma tuludest.
- Progresseeruva õigluse (sotsiaalse õigluse või väkseima ohvri printsiibi) seisukohalt peaks maksukohustus jagunema maksevõimest lähtudes. Kui võtame aluseks toimetulekuks vajaliku summa ning võrdleme seda maksude tasumisest tekkinud elatustaseme langusega, siis jõuame kergesti arusaamale, et suuremat tulu saavatelt isikutelt saame nõuda ka suurema tulumaksu tasumist ehk kehtestada progresseeruv maksumäär.

Sotsiaalse õigluse kontseptsioon lähtub arusaamast, et igal isikul on õigus inimlikele elutingimustele ja selle saavutamiseks peavad suuremat tulu saavad isikud andma suurema panuse ühiskondlike kulude katmisse kui vähem tulu saavad isikud. Tõsi, arutelu sellise kontseptsiooni üle on võimalik alles siis, kui ühiskonna tootlikkus on tõusnud kõrgele tasemele ja keskmise rikkuse määr on nii kõrge, et vahendite ümberjagamine annab tulemi, millega on selle riigi mastaabis võimalik ka midag korda saata.

Kuid kas jõukam inimene ohverdad maksumaksmisega vähem või rohkem kui vaesem? Majandusteadlased ei oska selle üle otsustada, kuna nad ei saa mõõta iga inimese subjektiivset euro piirväärtust ehk seda, kui palju annab ühele inimesele 1 euro väärtuses kaupade tarbimine. Ometi viivad arutlused progresseeruva ja proportsionaalse tulumaksu osas inimesed erineel-sustele.

Parempoolsed ja liberaalsed erakonnad leiavad, et õiglane on proportsionaalse (ühtlase) ja madala maksumäära ning laiapõhjalise maksubaasi rakendamine, siis vasakpoolsed parteid on sügavalt veendunud, et ainus võimalus õigluse tagamiseks on rakendada progresseeruvat

maksumäärade süsteemi, kus suure tulu saajaid koormatakse kõrgemate maksumääradega (reeglina 50% ja enam) ja väikese tulu saajad vabastatakse üldse tulumaksu maksmisest. (Tammert 2005, 149)

Euroopa Liidu liikmesriikides rakendatakse 50%-list ja enamat maksumäära seitsmes riigis: Austrias, Belgias, Hollandis, Rootsis, Suurbritannias ja Taanis. Samuti võib nende riikide hulka arvata ka Saksamaa, kus maksumäär lõppeb küll 45%-i juures, kuid kõigil maksumaksjatel tuleb maksta ka 5,5%-st solidaarsusmaksu (vt lisa 1).

1.2.1. Liht- ja astmeline progressioon

Progresseeruvas maksumäärade süsteemis eristatakse liht- ja astmelist progressiooni. Lihtprogressiooni puhul maksustatakse kõrgeima määraga kogu maksubaasi, kui selle maht tõuseb üle määratud piiri (hetkel on Eestis maksuvaba tulu 144 eurot kuus ja edasiselt tulult tuleb tasuda 21% tulumaksu). Astmelise progressiooni puhul rakendatakse kõrgemat maksumäära vastavalt tulu mahu suurenemisele, kusjuures määratakse vahemikud ja igale vahemikule määratakse oma maksumäär ning enamasti suurenevas järjestuses. Sama maksumäära juures tähendavad liht- ja astmeline progressioon maksukohustlasele erinevat tegelikku maksukoormust (vt lisa 2 vastavat võrdlust). (Tammert 2005, 151)

Astmelise maksumäärade süsteemi rakendamisel võidakse taotleda üpris erinevaid eesmärgi ning luua erinevat õiglust (Tammert 2005, 152):

- Vertikaalses skaalas ehk rikkad *contra* vaesed – see tähendab, et rakendatakse ebaproportsionaalset maksukoormuse jagamist, mille tulemena suuremat tulu saavad isikud maksavad proportsioonis oma tuludesse enam kui väiksemat tulu saav elanikkonna grupp. Sellist lähenemist nimetatakse ka tulude ümberjagamise poliitikaks.
- Horisontaalses mõõtkavas ehk linn *contra* maa või manner *contra* saared. Sisuliselt tähendab see, et läbi tulumaksukoormuse ebaproportsionaalse jagamise teostatakse tegelikult regionaalpoliitikat, andes ebasoodsates geograafilistes tingimustes tegutsevatele maksukohustuslastele erakorralisi maksusoodustusi või/ja tõstes soodsates tingimustes tegutsevate maksukohustuslaste tegelikku maksukoormust.

Juhul kui ühiskonnas soovitakse vähendada tulude ebavõrdsust, on astmeline tulumaks mitmes plaanis teistest võimalikest vahenditest parem. Esiteks, erinevalt näiteks riiklikust palkade ja hindade kontrolli all hoidmisest ei sekkuta astmelise tulumaksu korral turumehhanismi, see tähendab turg jääb ressursse paigutama hinnamehhanismi kaudu ning ümberjaotamine toimub nii öelda turutehingute järel. Samuti astmelise tulumaksuga suunatakse ümberjaotuse koormus rikaste hulgas kõige rikkamatele, kel ilmselt on seda kõige kergem kanda. (Soosaar 2010)

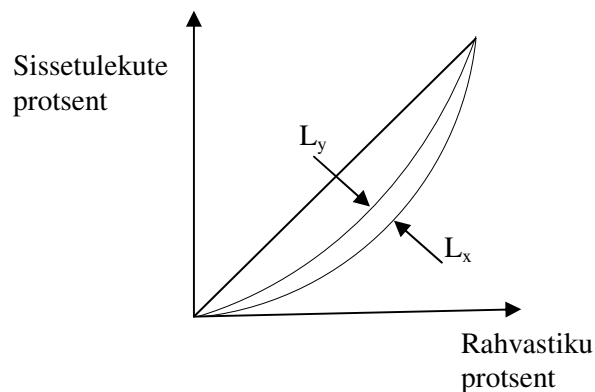
Kokkuvõtlikult võib öelda, et Eesti tulumaksusüsteem on oma olemuselt siiski progressiivne, kuna tegelik maksumäär kasvab maksustatava tulu suurenedes. Proportsionaalseks muutub süsteem siis, kui kaotada tulumaksuvaba miinimum. Eesti nii öelda üheastmelise süsteemi inglise keelne termin on *flat tax*, mida on tõlgitud nii ühetaoliseks, ühtlaseks kui ka lamedaks maksuks. (Soosaar 2010)

Järgnevas alapeatükis käsitletakse tulude ebavõrdsuse mõõtmist. Töö autor kirjeldab tulude ebavõrdsuse geomeetrilist väljendamist ning võrdleb Eesti ebavõrdsuse näitajat Euroopa Liidu liikmesriikidega.

1.3. Tulujaotuse ebavõrdsuse mõõtmine

Tulujaotuse ebahütluse mõõtmine on keerukas ja selleks kasutatakse palju erinevaid näitajaid. Gini koefitsent on levinuim ühiskonna tulude jaotuse ebavõrdsuse näitaja maailmas. Mida suurem on Gini koefitsent, seda ebavõrdsem on tulude jaotus. Tulude jaotust loetakse suhteliselt võrdseks kui koefitsent on vahemikus 0,2..0,35. Arenenud tööstusriikide Gini koefitsent jääb sellesse vahemikku. Arenguriikide Gini koefitsent jääb vahemikku 0,45..0,6. Nii ongi Gini koefitsiendi vahemik 0...1. Kuid väga oluline on teada erinevate riikide Gini koefitsentide võrdlemisel, millise tulu ja milliste tulugruppide alusel on koefitsent arvutatud ning millist arvutusmetoodikat on kasutatud (Poltimäe 2008, 20).

Geomeetriliselt väljendab Gini koefitsienti Lorenzi kõvera ja 45° joone vahelise ala ning 45° joone aluse pindala suhet (vt joonis 3). Näitaja arväärtus jääb alati vahemikku 0..1. 0 tähendab täielikku võrdsust ning 1 täielikku ebavõrdsust. (Ibid.)

Joonis 3. Lorenzi kõver

Allikas: (Poltimäe 2008)

Horisontaalteljel esitatakse rahvastik sissetuleku järgi kasvavas järjekorras (sissetulekute protsent) ning vertikaalteljel kumulatiivne sissetulek (rahvastiku protsent). Kui kõikidel inimestel oleks sama palk, siis oleks kogusissetuleku suhe inimeste osakaalu kogu aeg sama ning Lorenzi kõver oleks sirge 45° tõusuga joon (Ibid.). Ehk 10% elanikkonnast saab 10% tuludest, 20% elanikkonnast saab 20% tuludest jne.

Lorenzi kõvera saab joonistada eraldi näiteks maksueelse ja maksujärgse sissetuleku puhul. Kui tegu on ebavõrdsust vähendava (progresseeruva) maksusüsteemiga, siis asub maksujärgne Lorenzi kõver (L_y) absoluutse võrdsuse joonele lähemal kui maksueelne Lorenzi kõver (L_x). (Ibid.)

Ebavõrdsust ja kihistumist on pidevalt uurinud lisaks majandusteadlastele ka sotsioloogid, leides tõendeid sellest, kuidas sotsiaalne ebavõrdsus ühiskondi ja sotsiaalset sidusust kahjustab. Uurimistega on leitud tõendeid, sellest kuidas materiaalne ebavõrdsus võimendab indiviidide ja leibkondade materiaalsete ning vaimsete ressursside erinevusi (Eesti... 2013, 105):

- Ebavõrdsus vähendab madalama haridusega inimeste valimisaktiivsust ja toob seega kaasa ebavõrdse poliitilise osaluse.
- Suurema ebavõrdsusega maades on inimesed üldse vähem altid võtma midagi ette oma kaasmaalaste elutingimuste parandamiseks.

- Väiksema ebavõrdsusega riikide elanikud pooldavad demokraatiat teistest enam.

Euroopa riigid erinesid aastatel 2007-2012 Gini koefitsendi võrdluses üksteisest ainult 0,15 punkti ulatuses (vt lisa 3), mis näitab, et sarnases kultuurilises, sotsiaalses ja poliitilises ruumis võidakse rakendada erinevaid poliitikaid, kuid ebavõrdsuse määras laias laastus erinevust pole (Eesti... 2013, 106).

Eesti ebavõrdsuse näitaja on küll suhteliselt Euroopa Liidu keskmise tasemel, kuid jääb suhteliselt palju maha rikkamate riikide omast. Eesti ühiskonda on tublisti võrdsust juurde toonud mitmesugused abiprogrammid lastega perekondadele ja muudele vähekindlustatutele.

2. EESTI MAJANDUSNÄITAJATE VÕRDLUS EUROOPA LIIDU RIIKIDEGA

Rahvusvahelise statistikaga on võimalik teada saada, kuidas on toimunud Eesti riigi majandustegevus võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega. Käesoleva bakalaureusetöö teises peatükis autor võrdleb Euroopa Liidu liikmesriikide ja Eesti majandustegevuse statistikat 2007.-2012. aastal. Uuritavateks objektideks on maksustatav tulu, riigi tulutase ja tootlikkus. Uuritavate objektide valikul on autor lähtunud esimeses peatükis käsitletud teoreetilistest seisukohtadest. Majandustegevuse statistilised näitajad on autor kogunud Eesti Statistikaameti, Euroopa Komisjoni statistikaameti Eurostat ja OECD (ingl.k *Organization for Economic Co-operation and Development*) statistilistest andmebaasidest. Kuna maksustatava tulu andmete hankimisega ilmnemise autoril tõrked, siis joonis 4 ja joonis 6 võrdlustes on autor kasutanud nende Euroopa Liidu liikmesriikide andmeid, kes on ka OECD liikmesriigid.

Statistiliste näitajate põhjal on töö autor koostanud ühemõõtmelised tulpdiaграмmid, mis kasutusotstarbe järgi liigituvad struktuur- ja võrdlusdiagrammideks. Struktuurdiagrammi kirjeldamisel tahetakse teada, kui suure osa üks või teine tunnuse üldkogumist endale haarab – nende osatähtsusi. Võrdlusdiagrammi kirjeldamisel tahetakse teada samalaadsete nähtuste vahelisi üldisi proportsioone.

Alapeatükkides esitatud diagrammide kirjeldamisel autor tugineb Poliitikauuringute Keskuse Praxis poliitikaanalüüsile, majandusteadlase Raimund Hagelbergi seisukohtadele ja sotsiaalse õigluse kontseptsioonile.

2.1. Maksutulu võrdlus Euroopa Liidu riikides

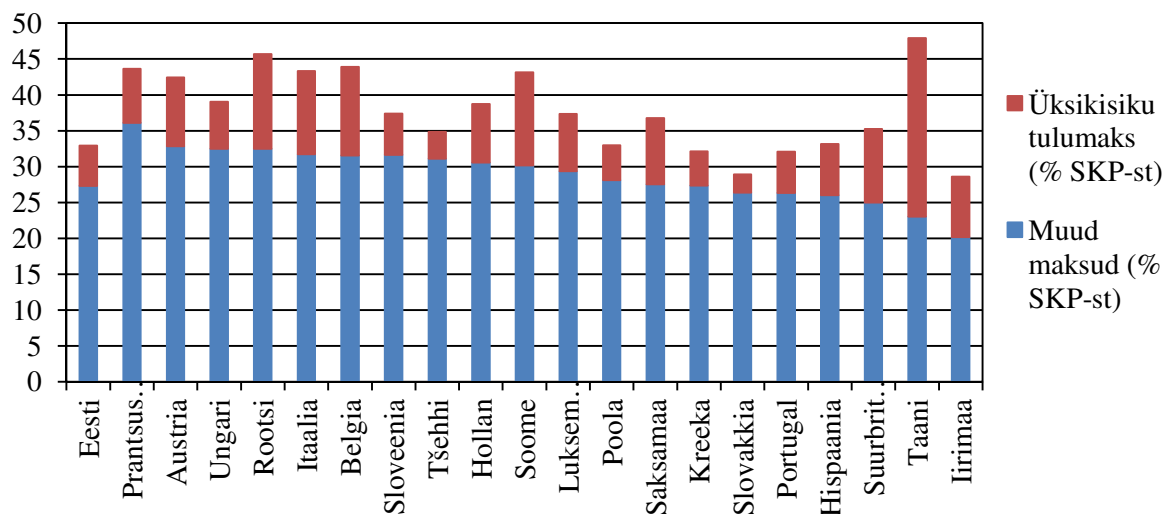
Maksud on alati, ka Eesti taasiseseisvumisele järgnenud ajal, olnud rahaasjade ajamisel poliitilise võitluse objekt. Seda põhjusel, et kõik maksudega seonduv on ühel või teisel viisil seotud riigi tulude, majanduse ja inimeste heaoluga. (Hagelberg 2007, 142)

Samuti on maksudel ja maksustamisel oluline mõju kapitali investeerimisele ja rahvusvahelisele liikumisele. Eestil on tulujaotuse puhul valida kahe variandi vahel (Hagelberg 2007, 143):

1. Jaotada saadud tulu ära kohe ja võimalikult rohkem vahetu tarbimise eesmärgil.
2. Püüda esialgu rohkem investeerida majandusele kindlama aluse rajamiseks.

Mõlemat korraga teha ei ole võimalik, sest kriitilise piiri seab ette üldine maksukoormus (Hagelberg 2007, 143). Eesti maksusüsteemis on viimase aastakümneni jooksul tehtud palju muudatusi, mis on mõjutanud maksukoormuse jaotust: ettevõtete tulumaksusüsteemi muutus, tulumaksu määra vähendamine ja tulumaksuvaba miinimumi tõstmine, töötuskindlustuskeemi juurutamine, käibemaksu tõstmine ja erandite vähendamine, erinevate aktsiiside tõstmine (Kaarna jt 2010, 1).

OECD statistilistele näitajatele tuginedes oli Eesti riigi maksutulu aastatel 2007-2012 ca 33% sisemajanduse koguproduktist (SKP-st), sealhulgas üksikisiku tulumaksu osakaal ca 5,6% SKP-st. Teistes Euroopa riikides oli üksikisiku tulumaksu % SKP-st samal ajal kõige kõrgem Taanis ja Rootsis, vastavalt 24,9% ja 13,2% (vt joonis 4).

Joonis 4. Maksude ja üksikisiku tulumaksu osatähtsus sisemajanduse koguproduktist Euroopa Liidu riikides 2007.- 2012. aasta keskmisena

Allikas: (Lisa 4, Lisa 5).

Joonis 4 põhjal näeme, et Eestis on üksikisiku tulumaksukoormus Euroopa Liidu madalaimate seas, samas üldisemaksukoormuse osas jääme Euroopa Liidu keskmiste hulka. Seda kinnitab ka Poliitikauuringute Keskuse Praxis (Praxis) 2010. aasta poliitikaanalüüs, mis ütleb, et orienteeritus on tarbimise ja töäjõu maksustamisele ning lisaks madalale ettevõtlustulu maksustamisele on Eestis, sarnaselt teiste Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega, väga madal varanduse maksustamine (nt maksud kinnisvaralt, maalt, autodelt) (Kaarna jt 2010, 6).

Samas on majandusanalüüsides teada, et tarbimismaksud mõjutavad suhteliselt enam vaesemaid inimesi, see tähendab, et vaesemad leibkonnad maksavad nende maksude näol suhteliselt suurema osa enda sissetulekust. Praegu on Eesti maksusüsteemi peamine otsustuskoht, kas jätta tegelikud maksud ettevõtlustulult ja varanduselt madalaks, säilitades tugevad stiimulid saada ettevõtlustulu töötasu asemel ning akumulierida vara, või siiski suurendada ka nende maksustamist. See võimaldaks alandada töäjõumaksu koormust ja mitte tõsta nii suures ulatuses tarbimismakse. (Kaarna jt 2010, 7)

Töäjõu maksukoormuse alandamisel on aga probleemiks see, et enamuse maksukoormusest põhjustab Eestis sotsiaalmaks, mis on aga otseselt seotud sotsiaalkindlustuse

rahastamisega. Seetõttu tuleks sotsiaalmaksu alandamisel muuta ka sotsiaalvaldkonna rahastamist. Samas nii rahvusvahelised kui ka Eesti uuringud näitavad, et just madalapalgaliste hõive on tundlikum maksukoormuse suhtes. Seega oleks tööturu seisukohalt mõistlik pigem kaaluda maksuvaba tulu tõstmist teiselt tulult, mis alandaks maksukoormust enam madalapalgaliste jaoks. (Ibid.)

Järgnevas alapeatükis autor võrdleb Eesti ja Euroopa Liidu liikmesriikide SKP-d elaniku kohta, kuna näitajat loetakse maksumaksjate rahaliste võimaluste määrajaks ning kõrvutab need näitajad riikide maksutuluga (% SKP-st).

2.2. Sisemajanduse koguprodukti võrdlus Euroopa Liidu liikmesriikides

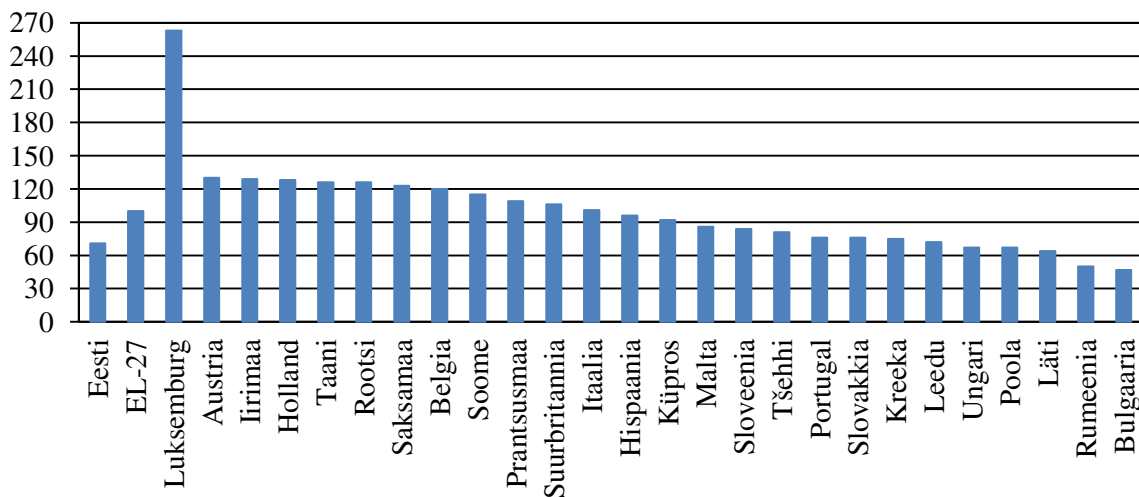
Riigi tulutaseme näitajana kasutatakse sageli toodetud sisemajanduse koguprodukti (SKP) elaniku kohta (*GDP per capita*), millega mõõdetakse majandustegevuse tulemusi. Samas on antud näitaja ka tulubaasi aluseks, mis määrab jaotamise võimalused (Hagelberg 2007, 146).

SKP võrdub toodetud kaupade ja teenuste väärtuse ning nende tootmiseks kasutatud kaupade ja teenuste väärtuse vahega. SKP mahuindeksi arvutused ühe elaniku kohta ostujõu standardi (PPS) järgi väljendatakse EL-27 (Euroopa Liidu 27 liikmesriigi) keskmisega võrreldes (võrdne sajaga) — kui riigi indeks on üle 100, on SKP Euroopa Liidu keskmisest suurem ja vastupidi. Põhinäitajaid väljendatakse PPS-ides, mis kõrvaldab riikidevahelised hinnaerinevused ja võimaldab võrrelda riikide SKP mahtu. (SKP... 2014)

Euroopa Liidu liikmesriikide sisemajanduse koguprodukt ühe elaniku kohta ostujõu standardi järgi 2007.-2012. aastal on välja toodud lisas 6. Eurostati andmetel erines Euroopa Liidu liikmesriikides 2012. aastal ostujõupariteedi põhine SKP ühe elaniku kohta kuni kuus korda ja tegelik individuaalne tarbimine üle kolme korra.

2012. aastal moodustas Eesti SKP ühe elaniku kohta ostujõu standardi järgi keskmiselt 71% Euroopa Liidu keskmisest. Nimetatud näitajaga oli Eesti Euroopa Liidu 27 liikmesriigi hulgas 22. kohal (vt joonis 5). Heaoluriikide rahva ostujõud oli 2012. aastal, aga Eesti rahva omast enam kui 1,5 korda suurem (vt lisa 8).

Kõrvaldades eri riikide hinnataseme erinevuse oli 2012. aastal suurim SKP elaniku kohta Luksemburgis. Luksemburgi näitaja ületas Euroopa Liidu keskmist ligi kolm korda ning liidu vaeseima riigi Bulgaaria näitajat ligi kuus korda. Luksemburgi suur erinevus teistest liikmesriikidest on osaliselt seletatav asjaoluga, et riigis töötab palju välisriikide elanikke, kes küll panustavad Luksemburgi SKP-sse, kuid keda ei loendata riigi rahvastiku hulka. (SKP elaniku kohta varieerub... 2014)

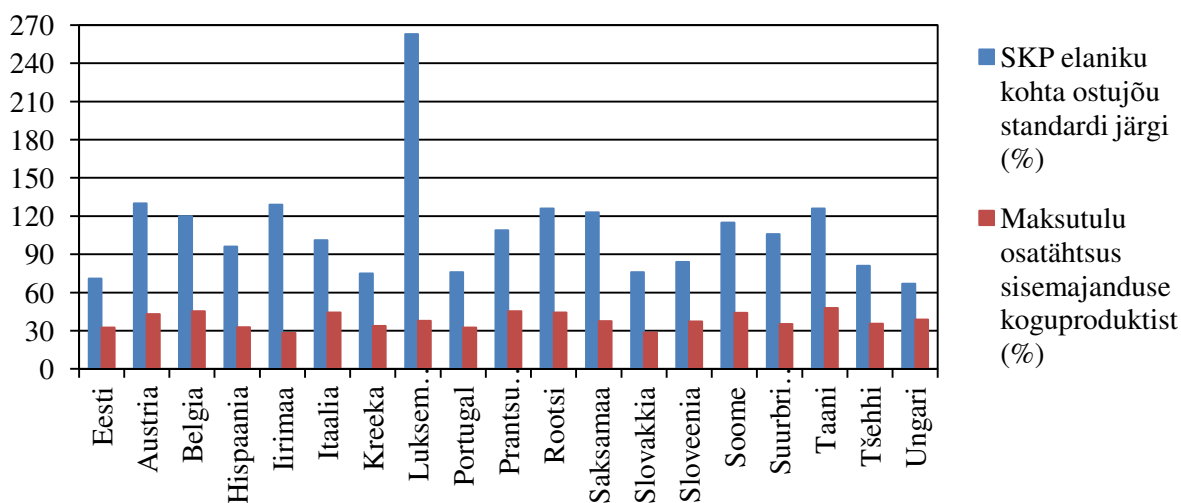
Joonis 5. SKP ühe elaniku kohta ostujõu standardi järgi Euroopa Liidu liikmesriikides 2012. aastal (EL-27 võrdub 100%)

Allikas: (Lisa 6).

Eestiga sarnast proportsionaalset tulumaksumäära rakendavatel riikidel: Bulgaarial, Lätil, Leedul, Rumeenial ja Ungaril oli antud näitaja vastavalt 47%, 64%, 72%, 50% ja 67%. Progressiivset tulumaksumäära rakendavatel, kuid Eestiga koos 2004. aastal Euroopa Liiduga liitunud riikidel nagu Küpros, Malta, Poola, Slovakkia, Sloveenia ja Tšehhi oli antud näitaja vastavalt 92%, 86%, 67%, 76%, 84% ja 81%. 2012. aasta näitajatega edestavad nad Eestit küll keskmiselt 10% võrra, kuid jäävad allapoole Euroopa Liidu keskmist taset. Aastatel 2007-2012 oli Eesti ostujõu juurdekasv 1,4%, samas suurima juurdekasvu tegi Poola 21,8% (vt lisa 7).

Antud näitajate põhjal saab tõdeda, et Euroopa Liidu astmelise tulumaksumääraga liikmesriikides on majanduslik olukord märksa parem kui proportsionaalse tulumaksumääraga riikides. Kuid samas proportsionaalset ja lihtprogresseeruvat maksusüsteemi rakendavate riikide puhul, kes on turumajanduses tegutsenud ligikaudu kümme aastat, tuleks arvestada majandusarengu dimensiooniga, et sisemajanduse koguprodukt inimese kohta suureneb pikaajaliselt.

Asetades nüüd SKP protsentide kõrvale 2012. aasta kogu maksutulu protsendi SKP-st (vt joonis 7), annavad need arvud samuti piisavalt mõtteainet maksukoormuse kohta. Ostujõu pariteedist lähtudes oli Eesti rahva ostujõud 2012. aastal Rootsi ja Soome rahva omast enam kui 1,6 korda väiksem ja üldine maksukoormus 1,3 korda väiksem. Samas rahva ostujõu ja üldise maksukoormuse vahe oli Eestis 38,1, Soomes 71,8 ja Rootsis 80,3 protsendipunkti.

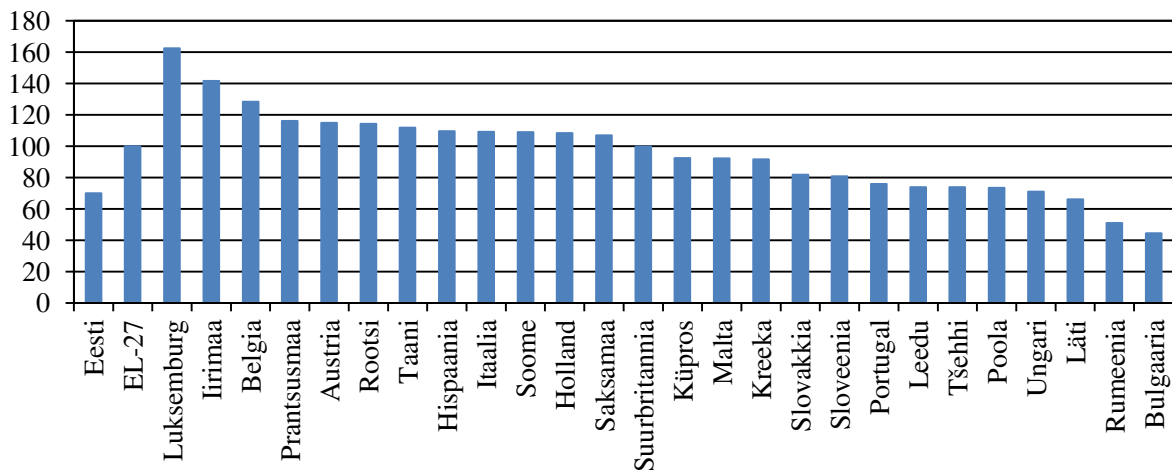

Joonis 6. Maksutulu ja sisemajanduse koguprodukti 2012. aasta näitajate võrdlus

Allikas: (Lisa 4, Lisa 6).

Elmises alapeatükis tõdeti, et Eesti üldises maksukoormuses on suur osatähtsus sotsiaalmaksul. Selle kaudu ettevõttele langev koormus seab ettevõtja tõsiste probleemide ette, kuidas leida samaaegselt raha nii investeringuteks kui ka palgatõusuks. Palgatõusu normaalseks allikaks on tootluse kasv, kuid ettevõtja peab selle juures arvestama ka sotsiaalmaksu mõju. (Hagelberg 2007, 145)

Eestile tagasihoidlikku majandustegevust näitab ka tootlikkus hõivatu kohta, mida üdjuhul peetakse just sissetulekute ja heaolukasvu eelduseks. Joonisel 6 on Euroopa Liidu riigid järjestatud 2012. aasta tootlikkuse määra järgi hõivatu kohta (EL-27 võrdub 100%).

Joonis 7. Tootlikkus hõivatu kohta Euroopa Liidu liikmesriikides 2012. aastal

Allikas: (Lisa 9).

2012. aastal oli näitaja kõrgeim Luksemburgil 162,4% ja Iirimaal 141,6% ning madalaim Bulgaarias 44,5% ja Rumeenias 51%. Eesti 69,9%-ga edastas lisaks Bulgaariale ja Rumeeniale veel Lätit ning oli Euroopa Liidu 27 liikmesriigi hulgas 24. kohal.

Aastatel 2007-2012 oli Eesti tootlikkuse juurdekasv 5%, samas kui suurima juurdekasvu teinud Leedul 24,2% (vt lisa 10).

Kui suur osa SKP-st paigutatakse riigieelarve kaudu sotsiaalsfääri, hariduse ja teaduse tarbeks, riigikaitseks jt tegevusvaldkondade arendamiseks, selle otsustab lõpptulemusena poliitiline protsess. Seal põimuvad otsustajate erimeelsused, vastutus ja vastuseis. Erasektori reageeringud on suunatud maksukoormuse suurendamise vastu. Heaoluühiskonna eeskujul püstitab Eesti praegustes oludes sageli spontaanselt nõudmisi, millel ei ole veel reaalset katet. Tulud, mida saab maksude kaudu või muul viisil ümber jaotada, ei ole meelevaldselt kujunev suurus ega saa kuigi suurtes piirides varieeruda. Kuid nõudlus, mida riigile soovide või kategooriliste nõuetena esitatakse, kasvab kõikidel elualadel ja palju vabamalt, kui seda tagavad

reaalsed võimalused. Arenenumaid riike eeskujuks võttes on see ka kõigiti loomupärane, kuid kahjuks pole kohe täielikult elluviidav ega jõukohane. (Hagelberg 2007, 147)

3. EESTI MAKSUSÜSTEEMI MUUTMISE VÕIMALUSED

Juba enne Eesti teist taasiseseisvumist võttis tolleaegse Eesti NSV Ülemnõukogu vastu üksikisiku tulumaksu seaduse (vastu võetud 11.10.1990.a, jõustus 01.01.1992.a). (Tammert 2006, 11)

Uus tulumaksuseadus, millesse oli koondatud nii füüsilise isiku kui ka juriidiliste isikute tulu maksustamine kõigist allikatest, võeti vastu juba Eesti Vabariigi Riigikogu poolt ja see jõustus 1. jaanuaril 1994. Uue seaduse koostamisel kasutati eeskujuna Harvardi ülikooli spetsialistide poolt koostatud lihtsustatud maksuõiguse versiooni: *Basic World Tax Code*. Ilmselt mõjutasid seda valikut Ameerika abi korras Eestisse nõustama tulnud ameerika finantsspetsialistid. Võib öelda, et see seadus oli maailma mastaabis küllaltki originaalne, paistes silma oma lihtsuse ja ühtse maksumääraga kõigile tuluallikatele. Seda seadust parandati ja täiendati aastatel 1994 - 1999 kokku 34. korral. Põhiosa muudatusi tulenes Eesti õigusliku keskkonna arengust ja ärikeskkonnas toimunud muutustest, kuid kahjuks oli nende hulgas ka huvigruppide surve ja neid esindavate poliitikute initsiatiivil sisseviidud erandid ja maksusoodustused, mis loidsid soodsa keskkonna ebaausa konkurentsi tekkele ja õhnestasid maksubaasi. (Ibid., 11)

Taas uus tulumaksuseadus võeti Riigikogu poolt vastu 15.12.1999 ja see jõustus 1. jaanuarist 2004. Selle seaduse idee pärineb ilmselt suures osas Milton Friedmanilt, kes esitas nõude, et ettevõtted peaksid andma oma tulud omanikele, kes deklareeriksid seda juba oma tuludeklaratsioonis. Suurimaks muutuseks, võrdluses senise seadusega, oli loobumine äriühingute ettevõtlustulu maksustamisest. Siinkohal võib rõhutada, et kui eelmine seadus oli maailma mastaabis originaalne ja julge lahenduskäiguga, siis see oli juba täiesti ainulaadne, pretsedenditu lahend tulu maksustamises, mis lahendas hoobilt enamiku seni tulu maksustamisest tekkinud probleeme, kuid esmajoones topeltmaksustamise probleemi. Oma rakenduselt oli see seadus

geniaalselt lihtne, sest maksustamise objektiks muutusid, vaid füüsilisele isikule – ükskõik millises vormis - ülekantavad tulud ja ettevõtlusega mitteseotud kulud. (Tammert 2006, 11)

Järgnevas alapeatükis autor käsitleb Eesti maksusüsteemi võimalusi, mis on majandusnimestest ja poliitikutes kõneainet leidnud.

3.1. Eesti maksusüsteemi võimalused

Eesti majanduspoliitik professor Ivar Raig on seisukohal, et Eesti peaks loobuma riigi rolli suurendamisest ja jätkama sama maksupoliitikaga.

Väikeriik, kui ta tahab olla maailmas nähtav, peab olema eriline ja silmapaistev, nagu näiteks Iirimaa. Iirimaa kiire kasvu seletus seisneb eelkõige selles, et nad suutsid säilitada aastakümneteks oma maksuerisused, millega kaasnesid püsivalt väga suured investeeringud Ameerika Ühendriikidest, mitte aga selles, et nad said Euroopa Liidu suuri toetusi struktuuri-, regional- ja sotsiaalpoliitikate elluviimiseks. (Raig 2014)

Eesti praegust üldist maksukoormust (ca 33 % SKT-st) tuleks pidada optimaalseks. Tingimustes, kus suur osa Eesti riigi ülesandeid on vabatahtlikult antud Euroopa Liidu institutsioonide pädevusse, pole enam suurt vajadust ise liikude riigi rolli suurenemise, ehk maksude tõstmise suunas. Vastupidi, riigikulude kokkuhoid võimaldaks vältida juhtimise dubleerimist ja suurendada inimeste sissetulekuid. Eesti riigieelarve peaks vahendeid eraldama eelkõige vaid nende valdkondade finantseerimiseks, mis kindlustavad Eesti rahvuse, keele, kultuuri ja hariduse säilimise ning arengu. Tõsi, et senisest suurem osa riigieelarvest tuleks eraldada sotsiaalsete probleemide lahendamiseks, kuid seda tuleks teha läbi majanduskasvu kiirendamise ja riigijuhtimise kulude vähendamise, mitte aga maksude tõstmisega. (Ibid.)

Ettevõtluskeskkonna atraktiivsemaks muutmise nimel tuleks tulumaksu alandamise kava Eestis võimalikult kiiresti ellu viia ning mitte anda järele mitmete Euroopa Liidu riikide survele muuta Eesti maksupoliitikat. (Ibid.)

Samas 2011. aastal esitas Riigikogu Keskerakonna fraktsioon astmelise tulumaksu eelnõu, millega hakkaksid rohkem ühiskonda panustama inimesed, kelle kuu sissetulek on üle 1518 euro kuus. Antud juhul lisanduks tulumaksusüsteemi 33%-ne aste, mis muudaks maksusüsteemi

kaheastmeliseks ning maksustaks aastase maksustatava tulu, mis ületab 15 972 eurot. Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni esimees Kadri Simsoni sõnul peavad senisest enam hakkama panustama kõrgema tulu teenijad, nii tõuseks oluliselt ka näiteks Riigikogu liikmete ja kõrgete riigiametnike maksukoormus. (Pihlap 2011)

Tulumaksusüsteemi muutmise suurendaks riigieelarve tulusid, mistõttu oleks võimalik tagada palgatõus õpetajatele, päästjatele, ja politseinikele ning suurendaks kohalikele omavalitsustele laekuvat tulumaksu osa. (Ibid.)

Kadri Simsoni sõnul aitaks tulumaksusüsteemi muutmise astmeliseks vältida majanduse ülekuumenemist ning teiselt poolt pehmendada ja leevendada majanduslangust. Lisaks võimaldaks seesugune lahendus alandada edaspidi tarbimismaksude ja sotsiaalmaksu kõrget taset. (Ibid.)

Tulumaksusüsteemi muutmist kaheastmeliseks sooviks ka Sotsiaaldemokraatlik Erakond, kes 2012. aastal pakkusid välja, et teise astme maksumäär oleks 26%. Teise tulumaksu astmega maksustataks sissetulekud üle 12 000 euro aastas ehk 1000 eurot kuus, mis tooks samuti riigieelarvesse tulusid juurde.

Samas on kõneainet leidnud tulumaksu kaotamine, mis Eesti Maksumaksjate Liidu juhatuse liikme Lasse Lehise sõnul ei ole võimalik juba maksutehnilistel põhjustel, näiteks peab arvestama, et üheski Euroopa Liidu riigis ei saa maksupoliitika väga ekstreemseks minna. (Inselberg 2013)

Euroopa Liidu piires toimub inimeste, kaupade-teenuste ja kapitali vaba liikumine ning seetõttu ei saa üheski riigis maksupoliitikas väga ekstreemseks minna, sest see mõjutaks teisi riike. Konkreetselt öeldes, kui Eestis ei oleks üldse tulumaksu, võimaldaks see ka meie naaberriikide elanikel ja ettevõtetal oma riigis tulumaksust kõrvale hoiduda ning teised riigid hakkaksid paratamatult Eesti suhtes sanktsioone rakendama. (Ibid.)

Tulumaksu täieliku ärakaotamisega kaotaksid kehtivuse topeltnmaksustamise vältimise lepingud ja Eesti saaks omale maksuparadiisi staatuse. Niikaua kui teised riigid Eesti ümber tulumaksu rakendavad, peab ka Eesti nendega kaasa mängima, olgugi et Euroopa Liit otseselt ei kohusta liikmesriike tulumaksu rakendama (erinevalt käibemaksust ja aktsiisidest, mis on kohustuslikud). (Ibid.)

Küll aga oleks Lehise sõnul täiesti võimalik diskuteerida näiteks tulumaksu määra alandamise teemal, muu hulgas võiks küsida, kas füüsilisel ja juriidilisel isikul peab kehtima sama maksumäär. Paljudes riikides on need määrad erinevad. Kui rääkida sellest, kui madalale oleks Euroopa Liidu tingimustes võimalik tulumaksu määraga minna, siis Bulgaarias on praegu üldine maksumäär nii füüsilistele kui juriidilistele isikutele 10 protsenti. (Inselberg 2013)

Samas rõhutas Lehis, et need pole tema ettepanekud, vaid juriidiliste võimaluste analüüs. Seda, kas näiteks kümneprotsendiline tulumaksumäär oleks Eestis majanduslikult põhjendatud ja sotsiaalselt õiglane või milliste uute maksudega tuleks katta tulumaksu laekumise vähenemine, peaksid Lehise sõnul põhjendama need, kes vastava ettepaneku soovivad teha. (Ibid.) Lehis ütles, et Eestis tuleks keskenduda olemasolevate maksude õiglasele ja efektiivsele kokkukogumisele, millega teatavasti on mõningaid probleeme (Ibid.).

Järgnevas alapeatükis autor toob välja progressiivse tulumaksumäära rakendamise mittesoosivad tegurid. Kuid kui Eesti soovib valida edaspidi arengut võimaldava teadmistepõhise tee, peab vaatama maksustrateegiat laiemalt kui tulumaksumäära protsenti või vana süsteemi iga hinna eest säilitamine (Randrüüt 2014).

3.2. Progressiivse tulumaksumäära rakendamise mittesoosivad tegurid

Ajaloost on teada, et kindla määraga proportsionaalne tulumaks hakkas kujunema Euroopas 19.sajandil kui keskklass oli omandanud poliitilise mõjuvõimu. Progressiivsele tulumaksule üleminekut seostatakse aga valimisõiguse andmisega alamklassidele, ametiühingute tugevnemise ja demokraatliku kodanikuühiskonna tekkimisega. (Raig 2014)

Eestis ja mitmetes teistes uutes Euroopa Liidu liikmesriikides pole paraku kujunenud veel keskklassigi, rääkimata tugevatest ametiühingutest ja valitsusest sõltumatutest kodanikeühendustest, mis suudaksid maksupoliitikat mõjutada. (Ibid.)

Enamiku Lääne-Euroopa riikide keerukas maksupoliitika ei soosi ettevõtlust, pigem takistab seda ning on piduriks Euroopa majanduse konkurentsivõime tõusule. Majanduskasvu ja investeeringuid stimuleerivad eeskätt madalad üksikisiku ja ka ettevõtte tulumaksud. Viimastel aastakümnetel rikastes heaoluriikides toimunud maksude alandamine ja liberaliseerimine pole

küll toonud kaasa majanduskasvu olulist kiirenemist ning vaeste ja rikaste riikide arengutasemete ühtlustumist. Kuid sellest hoolimata valitseb selge sõltuvus, et suuremaid majandusvabadusi ja madalamaid maksu omavad riigid arenevad oluliselt kiiremini kui väiksemate majandusvabadustega ja kõrgete maksudega riigid. (Raig 2014)

Eestis progressiivse tulumaksumäära rakendamise mittesoosivateks teguriteks on kindlasti maksuseaduse muutmisega tulenevad negatiivsed küljed:

- Progressiivse tulumaksu kehtestamine muudab tulumaksu arvestuse keerulisemaks ja suurendab sellega seotud töö mahtu.
- Kogu tulumaksu arvestamise süsteem muutub segasemaks. Seni kehtib nii juriidilisele kui eraisikule ühtne maksumäär 21%, pakutud muudatuste korral muutub eraisikute maksustamise süsteem vaieldamatult keerukamaks.
- Kui jõukamate isikute tuludelt hakatakse võtma suuremat maksu, siis võtab see neilt huvi oma tulusid ausalt deklareerida (juhul kui 21% maksumäär ületatakse).
- Eesti rahva elatustase ei ole võrreldav teiste Euroopa riikide omaga ja see kehtib ka nende kodanike kohta, kellele tahetakse kehtestada kõrgem maksumäär.
- Maksukoormuse kasv toob kaasa vajaduse palkade suurendamiseks, mis omakorda põhjustab üleüldist hindade tõusu. Viimane omakorda sööb ära vaesema rahva võidu sellest, et riigimakse vähendatakse.

Kui majandusliku efektiivsuse ja õigluse osas saab vaielda, kummale poole vaekauss kaldub, siis lihtsuse puhul on asi selge: ühtlane tulumaks on lihtsam. Kuigi, Lääne-Euroopa ja Ameerika tulumaksusüsteemid pole komplitseeritud ja administratiivselt kulukad mitte eelkõige rohkete astmete tõttu, vaid seepärast, et on palju maksusoodustusi.

3.3. Järeldused ja ettepanekud

Käesoleva bakalaureusetöö raames esitatud uurimisküsimus, kas majandusstatistika kirjeldab maksustamise võimalusi, andis töö autorile hea võimaluse lähemalt uurida üksikisiku tulu maksustamise teoreetilisi lähenemisi, rahvusvahelise statistika võimalusi ning saada hinnang Eesti üksikisiku tulu maksustamise võimalustele.

Töö autori poolt teostatud majandustegevuse statistiliste näitajate võrdlus Eesti ja Euroopa Liidu riikide vahel ei võimalda küll teha väga põhjalikke järeldusi Eesti maksusüsteemist ning seeläbi üksikisiku tulu maksustamise võimalustest, küll aga annab teatud ülevaate majandustegevuse hetkeseisust. Teostatud võrdlustest selgus, et Eesti on suhtes Euroopa Liidu riikidega:

- maksude osatähtsus SKP-st keskmiste hulgas,
- üksikisiku tulumaksu osatähtsus SKP-st madal,
- SKP elaniku kohta PPS-ides madal,
- tootlikkus hõivatu kohta madal.

Lähtuvalt statistiliste näitajate võrdluse tulemustest töö autor järeldab, et Eesti maksumaksjate rahalised võimalused, sissetulekute ja heaolukasv jääb allpool Euroopa Liidu liikmesriikide keskmisest ning antud tulemused väljendavad maksude mõju majandustegevusele.

Lähtudes bakalaureusetöö esimeses peatükis välja toodud sotsiaalse õigluse kontseptsiooni lühikirjeldusest (vt lk 12), kus Paul Tammert tõdeb, et kui ühiskonna tootlikkus on tõusnud kõrgele tasemele ja keskmise rikkuse määr on kõrge, siis vahendite ümberjagamine annab tulemi, millega on selle riigi mastaabis võimalik ka midag korda saata. Kui võtta arvesse võrreldud statistilised näitajad ja lähtuda sotsiaalse õigluse kontseptsioonist, siis käesoleva töö autori hinnangul Eesti pole veel valmis rakendama astmelist progresseeruvat maksumäärade süsteemi kuna tootlikkus hõivatu kohta (sissetulekute ja heaolukasv) on madal ning tulude ümberjagamine ei anna tulemit.

Samas tulude jaotuse ebavõrdsuse näitaja Gini koefitsent asetab Eesti Euroopa Liidu keskmisele tasemele. Kui Eesti soovib jätkata sama tulumaksusüsteemiga tuleks kodanike tulu maksustamisel aluseks võtta maksustatava tuluga võimaldatav elatustase. 2012. aastal oli ühe liikmeka leibkonna arvestuslik elatusmiinimum 196 eurot kuus. Lähtudes kõige väiksematest maksustamisele kuuluvatest tuludest, võib julgelt väita, et Eesti puhul on tegemist summaga, mis ei võimalda katta tegelikku elatusmiinimumi ning seetõttu on ilmne, et kõige madalamasse tulude kategooriasse kuuluvate tulude maksustamine 21% maksuga pole eetiline. Sellest tulenevalt töö autor järeldab, et Eestis oleks kindlasti vaja suurendada maksuvaba miinimumi ning võrdsustada see vähemalt statistilise elatusmiinimumiga.

Kuid kui arvestada, et Eestis on madal üksikisiku tulumaksukoormus, kuid samas kõrge tarbimise ja tööjõu maksukoormus, siis tuleks praeguse tulumaksusüsteemi jätkamisel samuti tõsta maksuvaba miinimumi, et toimuks tulude õiglane jaotamine ja väheneks sotsiaalne ebavõrdsus.

Bakalaureusetöös välja pakutud astmelist tulumaksusüsteemi töö autor ei eelistaks maksusüsteemi võimalusena, kuna selle rakendamisel on eesmärgiks riigieelarve suurendamine. Samas kui töös teostatud maksutulu võrdlus näitab, et Eesti üldine maksukoormus sisemajanduse koguproduktist on Euroopa Liidu keskmisel tasemel, aga tootlikkus hõivatu kohta väga madal. Kui läbi viia põhjalikum analüüs, siis kindlasti väärib kaalumist ka astmelise tulumaksu kasutusele võtmine, mis on kujundatud lähtudes optimaalse maksustamise printsiibist.

Autori ettepanek on vastavalt uuringu tulemustele, et Eesti peaks jätkama praegust tulumaksusüsteemi ning suurendama maksuvaba miinimumi.

KOKKUVÕTE

Üksikisiku tulu maksustamine on Eesti maksupoliitilistes aruteludes palju kõneainet leidnud selle üle, kas suurema sissetulekuga inimesed ei peaks maksma maksudeks mitte ainult rohkem, vaid ka suurema osa oma tuludelt.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja üksikisiku tulu maksustamise teoreetilised lähtekohad, võrrelda Euroopa Liidu riikide majandustegevuse statistilisi näitajaid, hindamaks Eesti tulumaksusüsteemi võimalusi. Eesmärgi saavutamiseks püstitas töö autor järgmised ülesanded:

1. Uurida üksikisiku tulu maksustamise teoreetilisi lähtekohti.
2. Võrrelda Euroopa Liidu liikmesriikide majandustegevuse statistilisi näitajaid.
3. Esitada ja hinnata Eesti tulumaksusüsteemi võimalusi ning teha järeldused ja ettepanekud.

Töö esimeses osas käsitles autor üksikisiku tulu maksustamise teoreetilisi lähtekohti - maksustamise põhimõtteid, maksusüsteemi kujunemist ja maksumäära rakendusi. Lisaks käsitles levinuimat tulujaotuse ebavõrdsuse mõõtmise meetodit ja Eesti ebavõrdsuse näitajat.

Kuna üksikisiku tulumaksu eesmärgiks on esmajoonel rikkuse ümberjagamine, siis on oluline järgida tulumaksumäärade mõju inimese sissetulekule ning ühiskonnale püstitatavaid tingimusi, et võimaldada üht või teist tulude jaotamise viisi. Eestis hetkel rakendatav tulumaksusüsteem võimaldab küll tulujaotusel ebavõrdsust vähendada, kuid jääb suhteliselt palju maha rikkamate riikide omast. Samas astmeline tulumaks võimaldaks paremini erineva jõukusastmega inimeste sissetulekute erinevusi vähendada. Samuti on Euroopas astmeline tulumaks ennast mitmekümne aasta vältel igati õigustanud ning lähtuvalt sellest pole antud õiglast ja stabiilset maksusüsteemi ka muudetud.

Töö teises osas autori poolt teostatud statistiliste näitajate võrdlustest selgus, et Eestis on suhtes Euroopa Liidu riikidega:

- maksude osatähtsus SKP-st keskmiste hulgas,
- üksikisiku tulumaksu osatähtsus SKP-st madal,
- SKP elaniku kohta PPS-ides madal,
- tootlikkus hõivatu kohta madal.

Lähtuvalt statistiliste näitajate võrdluse tulemustest töö autor järeldab, et Eesti maksumaksjate rahalised võimalused, sissetulekute ja heaolukasv jääb allpool Euroopa Liidu liikmesriikide keskmisest ning antud tulemused väljendavad maksude mõju majandustegevusele.

Esitatud Eesti tulumaksusüsteemi võimalustest ja teostatud üksikisiku tulumaksu võrdlusest lähtuvalt, tuleks töö autori hinnangul praeguse tulumaksusüsteemi jätkamisel tõsta maksuvaba miinimumi, et toimuks tulude õiglane jaotamine ja väheneks sotsiaalne ebavõrdsus.

Töös väljapakutud astmelist tulumaksusüsteemi autor hetkel ei eelistaks maksusüsteemi võimalusena, kuna selle rakendamisel on eesmärgiks riigieelarve suurendamine. Samas kui töös teostatud maksutulu võrdlus näitab, et Eesti üldine maksukoormus sisemajanduse koguproduktist on Euroopa Liidu keskmisel tasemel, aga tootlikkus hõivatu kohta väga madal. Kui läbi viia põhjalikum analüüs, siis kindlasti väärrib kaalumist ka astmelise tulumaksu kasutusele võtmine, mis on kujundatud lähtudes optimaalse maksustamise printsiibist.

Autor teeb ettepaneku vastavalt uuringu tulemustele, et Eesti peaks jätkama praegust tulumaksusüsteemi ning suurendama maksuvaba miinimumi.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et läbiviidud uuring andis töö autorile hea võimaluse lähemalt uurida üksikisiku tulu maksustamise teoreetilisi lähenemisi, rahvusvahelise statistika võimalusi ning saada hinnang Eesti üksikisiku tulu maksustamise võimalustele.

SUMMARY

TAXATION OF INDIVIDUAL'S INCOME IN THE EUROPEAN UNION: POSSIBILITIES OF THE ESTONIAN TAX SYSTEM

Kirsika Sepp

Recently, a lot of concern has been expressed in Estonian tax policy disputes over whether the current tax system is helping stable economic development. In the case of personal income tax, it has been discussed whether those with higher income should pay not only more in taxes, but also a larger share of their income.

The aim of the Bachelor's thesis is to determine the theoretical origins of taxation of individual income, compare the statistical indicators of the economic activities of the countries of the European Union, in order to evaluate the possibilities of the Estonian income tax system.

This Bachelor's thesis consists of three chapters, in the first part of which the author is covering the theoretical perspectives of the taxation of individual income – the principles of taxation, formation of the tax system, applications of tax rates. The most common method for measuring inequality and the Estonian inequality indicator are also discussed.

Since the aim of individual income tax is, above all, to redistribute wealth, it is important to follow the impact of income tax rates on the income of people and the conditions set to the society to enable one or another method of distribution of income. The income tax system currently applied in Estonia enables to decrease inequality by distribution of income, but remains quite a bit behind the systems of richer countries. However, progressive income tax would enable to decrease the differences between the incomes of people on different levels of wealth better.

In the second part of the thesis, the author compares the statistical indicators of the economic activity of Estonia and member states of the European Union in the period from 2007 to 2012. The indicators include the tax income, gross domestic product, and productivity per person employed of the countries. The comparison conducted reveals that in Estonia, compared to other countries:

- the percentage of taxes in the GDP is among the average,
- the percentage of individual income tax in the GDP is low,
- the GDP per capita in PPS is low,
- the productivity per person employed is low.

Based on the abovementioned results, the author concludes that the economic activities in Estonia could be better, because the income level of the country expresses the financial possibilities of the taxpayers and productivity enables the growth of income and welfare.

In the third part of the thesis, the possibilities of the Estonian tax system are discussed. The possibilities of the Estonian tax system in the taxation of individual income are presented and evaluated. The negative sides accompanying changing the tax law are highlighted and conclusions and suggestions are made.

Based on the possibilities of the Estonian tax system and the performed comparison of the individual income tax load, according to the author's evaluation, the level of the basic exemption should be raised in the case of continuing with the current income tax system, for the fair distribution of income to function and for social inequality to decrease.

The author would not, at this point, prefer the progressive tax system proposed in the thesis, because the aim of implementation of the system is to increase the state budget. However, the comparison of tax income performed in the thesis shows that the percentage of the general tax load in Estonia in the gross domestic product is at the average level of the European Union, but the productivity per person employed is very low.

The author suggests, based on the results of the research, that Estonia should carry on with the current income tax system and increase the basic exemption.

Conclusively, it can be said that the conducted research provided the author a good opportunity to study the theoretical approaches to the taxation of individual income tax and the

opportunities of international statistics in more detail, and to obtain an evaluation to the possibilities for the taxation of individual income.

VIIDATUD ALLIKAD

- Arrak, A., Eamets, R., Trasberg, V., Varblane, U. Rahvamajandus (Makrotasand II). Tallinn: OÜ ERIC 1996.
- Eamets R., Kaasa A., Kaldaru H., Parts E., Trasberg V. (2005). Sissejuhatus majandusteooriasse. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Eesti Inimarengu Aruanne 2012/2013. (2013). Eesti KoostööKogu. Tallinn.
<http://www.kogu.ee/wp-content/uploads/2013/05/EIA20122013.pdf> (02.04.2014)
- GDP per capita in PPS. (2014). Eurostat.
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114> (28.03.2014)
- Gini coefficient of equivalised disposable income. (2014). Eurostat.
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=e&pcode=tessi190> (04.04.2014)
- Hagelberg, R. (2007). Rahaasjadest ja riigi rollist nende korraldamisel. Eesti Pank. OÜ Greif.
- Hyman, D. (1999). Public Finance. A Contemporary Application of Theory to Policy. Sixth edition. North Carolina State University. The Dryden Press.
- Income taxes abroad. (2014). Your Europe.
http://europa.eu/youreurope/citizens/work/taxes/income-taxes-abroad/index_en.htm (10.04.2014)
- Inselberg, K. (2013). Lehis: Euroopa Liidu liikmena ei saa me tulumaksu kaotada. Postimees.
<http://e24.postimees.ee/2637154/lehis-euroopa-liidu-liikmena-ei-saa-me-tulumaksukao-tada> (04.05.2014)
- Kaarna, R., Vörk, A. (2010). Eesti maksukoormuse areng: jaotus, mõjud ja tulevikuvalikud. Poliitikauuringute Keskuse Praxis väljaanne nr 5/2010.
http://praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Valitsemine_ja_kodanike%C3%BChiskond/Kodanike_ja_poliitikakujundajate_dialoog__V%C3%9CF_/praxis_nr5_veeb.pdf (14.05.2014)

- Kruve, V. Leedu inimeste ostujõud on suurem kui Eestis. Postimees.
<http://arvamus.postimees.ee/2681506/virgo-kruve-leedu-inimeste-ostujoud-on-suurem-kui-eestis> (19.04.2014)
- Laes, T.-L. (2013). Suhtelises vaesuses elas 2012. aastal 18,7% ja absoluutses vaesuses 7,3% elanikest. Terviseinfo.
<http://www.terviseinfo.ee/blogi/3498-suhtelises-vaesuses-elas-2012-aastal-187-jaabsoluutses-vaesuses-73-elanikest> (12.04.2014)
- Lehis, L. (2004). Maksuõigus. Tallinn: Kirjastus JUURA.
- Pihlap, M. (2011). Keskerakond esitas uue astmelise tulumaksu eelnõu. Riigikogu.
<http://www.riigikogu.ee/index.php?id=169164> (07.05.2014)
- Poltimäe, H. (2008). Keskkonnamaksude mõju leibkondade tulujaotusele. TÜ Rahvamajanduse Instituut. 80 lk. (Magistritöö)
- Raig, I. Eesti võimalused euroopa majanduspoliitika reformimisel ja konkurentsivõime tõstmisel.
http://www.sotsioloogia.ee/vana/esso3/17/ivar_raig.htm (04.05.2014)
- Randrüüt, M. (2008). Eestil puudub maksustrateegia? Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. <http://www.mkm.ee/eestil-puudub-maksustrateegia/?tpl=1120> (04.05.2014)
- Sisemajanduse koguprodukt turuhindades. Statistikaamet.
<http://www.stat.ee/29879> (23.04.2014)
- SKP elaniku kohta ostujõu standardi (PPS) järgi. Statistikaamet.
<https://www.stat.ee/29955> (05.04.2014)
- SKP elaniku kohta varieerub Euroopa Liidus mitmekordselt (2011). Statistikaamet.
<http://statistikaamet.wordpress.com/tag/majapidamiste-elustandard/> (19.04.2014)
- Soosaar, R. (2008). Avaliku sektori ökonomika. Õppevahend. Tallinn: TTÜ Kirjastus.
- Soosaar, R. (2010). Astmelise tulumaksuga seotud küsimustest 1. Sirp.
http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=11157:astmelise-tulumaksuga-seotud-kuesimustest1&catid=9:sotsiaalia&Itemid=13&issue=3311 (05.04.2014)
- Stiglitz, Joseph E. (1995). Ühiskondliku sektori ökonomika. Tallinn: Külim.
- Tammert, P. (2005). Maksundus. Õpik ülikoolidele ja kõrgematele õppeasutustele. Tallinn: OÜ Aimwell.
- Tammert, P. (2006). Tulumaks. Sisekaitseakadeemia. Academia.edu.

<http://www.academia.edu/2504694/Tulumaks> (13.03.2014)

Taxes on personal income. As a percentage of gross domestic product. (2014). OECD Tax Statistics.

http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/taxation-key-tables-from-oecd_20758510
(18.04.2014)

Tipke, K. (1993). Die Steuerrechtsordnung. Köln, Dr. Otto Schmidt, 3 Bd, s. 171-413.

Tipke, K., Lang, J. (1998). Steuerrecht. 16. völlig überarbeitete Auflage. Köln, Dr. Otto Schmidt, s. 105-761.

Total tax revenue. As a percentage of gross domestic product. (2014). OECD Tax Statistics.

http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/taxation-key-tables-from-oecd_20758510
(18.04.2014)

Töövijakus hõivatu kohta. Statistikaamet.

<https://www.stat.ee/64451> (28.04.2014)

LISAD

Lisa 1. Tulumaksumäärad Euroopa Liidu liikmesriikides 2012. aastal

Tulumaksumäärad astmelise jaotusega (protsentides)									
Riik / Aste	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Austria	0,00	36,50	43,20	50,00					
Belgia	25,00	30,00	40,00	45,00	50,00				
Bulgaaria	10,00								
Eesti	21,00								
Hispaania	24,75	30,00	40,00	47,00	49,00	51,00	52,00		
Holland	5,85	10,85	42,00	52,00					
Iirimaa	20,00	41,00							
Itaalia	23,00	27,00	38,00	41,00	43,00				
Kreeka	0,00	18,00	24,00	26,00	32,00	36,00	38,00	40,00	45,00
Küpros	0,00	20,00	25,00	30,00	35,00				
Leedu	15,00								
Luksemburg	3,71-38,95 0-38,95	0-38,95							
Läti	24,00								
Malta *	0,00	15,00	25,00	30,00	35,00				
Poola	0,00	18,00	32,00						
Portugal	11,50	14,00	24,50	35,50	38,00	41,50	43,50	46,50	
Prantsusmaa	0,00	5,50	14,00	30,00	41,00	45,00			
Rootsi **	30,00	50,00	55,00						
Rumeenia	16,00								
Saksamaa ***	0,00	14-42,00	42,00	45,00					
Slovakkia	19,00	25,00							
Sloveenia	16,00	27,00	41,00						
Soome ****	0,00	6,50	17,50	21,50	29,75				
Suurbritannia	20,00	40,00	50,00						
Taani **	0,00	37,48	43,48	59,00					
Tšehhi	15,00	22,00							
Ungari	16,00								

*residentidele; **ligikaudne, rakendatakse kombineeritud maksukoormust; ***lisaks 5,5%-ne solidaarsusmaks ning kirikumaks; ****lisaks 16-22%-ne munitsipaal tulumaks ning kirikumaks 1-2%

Allikas: (Income taxes abroad 2014)

Lisa 2. Lihtprogressiooni ja astmelise progressiooni võrdlus

Maksu- määr	Maksustatav summa	Lihtprogressioon			Astmeline progressioon
		alates	tulumaksu summa	vahemikus	tulumaksu summa arvestus
0%	900	0	0	0 - 1 000	0
10%	4 000	1 000	400	1 001 - 5 000	300
20%	9 000	5 000	1 800	5 001 - 10 000	400 + 800 = 1 200
30%	19 000	10 000	5 700	10 001 - 20 000	400 + 1000 + 2700 = 4 100
40%	40 000	20 000	16 000	20 001 - 50 000	400 + 1000 + 3000 + 8000 = 12 400
50%	90 000	50 000	45 000	50 001 ja enam	400 + 1000 + 3000 + 12000 + 20 000 = 36 400

Allikas: (Tammert 2005, 151)

Selgitus: esitatud võrdlusest selgub, et lihtprogressioonil, kus vastavat maksumäära rakendatakse kogu summale, on maksukoormus sama maksumäära juures oluliselt suurem kui astmelise progressiooni puhul. See ja muud esitatud näited tõestavad, et tegeliku maksukoormuse hindamiseks ei piisa, vaid maksumäära fikseerimist, sest juba antud näite puhul kasvab vahe formaalse ja tegeliku maksukoormuse vahel 10%-ni. (Tammert 2005, 151)

Lisa 3. Gini koefitsent ekvivalentse netosissetuleku puhul Euroopa Liidu liikmesriikides 2007.-2012. aastal

Gini koefitsent ekvivalentse netosissetuleku järgi						
Riik / Aeg	2007.a	2008.a	2009.a	2010.a	2011.a	2012.a
EL-27 keskmine	0,306	0,309	0,305	0,305	0,308	0,306
Austria	0,262	0,262	0,257	0,261	0,263	0,276
Belgia	0,263	0,275	0,264	0,266	0,263	0,266
Bulgaaria	0,353	0,359	0,334	0,332	0,350	0,336
Eesti	0,334	0,309	0,314	0,313	0,319	0,325
Hispaania	0,319	0,319	0,330	0,344	0,345	0,350
Holland	0,276	0,276	0,272	0,255	0,258	0,254
Iirimaa	0,313	0,299	0,288	0,307	0,298	*
Itaalia	0,322	0,310	0,315	0,312	0,319	0,319
Kreeka	0,343	0,334	0,331	0,329	0,335	0,343
Küpros	0,298	0,290	0,295	0,301	0,292	0,310
Leedu	0,338	0,340	0,359	0,370	0,330	0,320
Luksemburg	0,274	0,277	0,292	0,279	0,272	0,280
Läti	0,354	0,375	0,375	0,359	0,351	0,357
Malta	0,263	0,281	0,274	0,286	0,272	0,271
Poola	0,322	0,320	0,314	0,311	0,311	0,309
Portugal	0,368	0,358	0,354	0,337	0,342	0,345
Prantsusmaa	0,266	0,298	0,299	0,298	0,308	0,305
Rootsi	0,234	0,240	0,248	0,241	0,244	0,248
Rumeenia	0,378	0,360	0,349	0,333	0,332	0,332
Saksamaa	0,304	0,302	0,291	0,293	0,290	0,283
Slovakkia	0,245	0,237	0,248	0,259	0,257	0,253
Sloveenia	0,232	0,234	0,227	0,238	0,238	0,237
Soome	0,262	0,263	0,259	0,254	0,258	0,259
Suurbritannia	0,326	0,339	0,324	0,329	0,330	0,328
Taani	0,252	0,251	0,269	0,269	0,278	0,281
Tšehhi	0,253	0,247	0,251	0,249	0,252	0,249
Ungari	0,256	0,252	0,247	0,241	0,268	0,269

*andmed puuduvad

Allikas: (Gini coefficient of... 2014)

Märkus: Tabelis puudub 2013. aastal Euroopa Liiduga liitunud Horvaatia.

Lisa 4. Maksutulu osatähtsus sisemajanduse koguproduktist 2007.-2012. aastal

Maksutulu osatähtsus sisemajanduse koguproduktist (%)							
Riik / Aeg	2007.a	2008.a	2009.a	2010.a	2011.a	2012.a	Aritmeetiline keskmine
Austria	41,8	42,8	42,4	42,2	42,3	43,2	42,4
Belgia	43,6	44,0	43,1	43,5	44,1	45,3	43,9
Eesti	31,4	31,9	35,3	34,0	32,3	32,5	32,9
Hispaania	37,3	33,1	30,9	32,5	32,2	32,9	33,1
Holland	38,7	39,2	38,2	38,9	38,6	*	38,7
Iirimaa	31,1	29,2	27,6	27,4	27,9	28,3	28,6
Itaalia	43,2	43,0	43,4	43,0	43,0	44,4	43,3
Kreeka	32,5	32,1	30,5	31,6	32,2	33,8	32,1
Luksemburg	35,6	37,3	39,0	37,3	37,0	37,8	37,4
Poola	34,8	34,2	31,7	31,7	32,3	*	33,0
Portugal	32,5	32,5	30,7	31,2	33,0	32,5	32,1
Prantsusmaa	43,7	43,5	42,5	42,9	44,1	45,3	43,6
Rootsi	47,4	46,4	46,6	45,4	44,2	44,3	45,7
Saksamaa	36,1	36,5	37,4	36,2	36,9	37,6	36,8
Slovakkia	29,5	29,5	29,1	28,3	28,7	28,5	28,9
Sloveenia	37,7	37,1	37,0	38,1	37,1	37,4	37,4
Soome	43,0	42,9	42,8	42,5	43,7	44,1	43,2
Suurbritannia	35,7	35,8	34,2	34,9	35,7	35,2	35,3
Taani	48,9	47,8	47,8	47,4	47,7	48,0	47,9
Tšehhi	35,9	35,0	33,8	33,9	34,9	35,5	34,8
Ungari	40,3	40,1	39,9	38,0	37,1	38,9	39,1

*andmed puuduvad

Allikas: (Total tax revenue 2014)

Märkus: Tabelis on riigid, kes on Euroopa Liidu ja OECD liikmesriigid.

Lisa 5. Üksikisiku tulumaksu osatähtsus sisemajanduse koguproduktist 2007.-2012. aastal

Üksikisiku tulumaksu osatähtsus sisemajanduse koguproduktist (%)							
Riik / Aeg	2007.a	2008.a	2009.a	2010.a	2011.a	2012.a	Aritmeetiline keskmine
Austria	9,4	9,9	9,5	9,5	9,5	9,9	9,6
Belgia	12,1	12,5	12,2	12,3	12,5	12,6	12,4
Eesti	5,8	6,2	5,6	5,4	5,2	5,3	5,6
Hispaania	7,5	7,0	6,7	7,0	7,2	7,4	7,1
Holland	7,7	7,5	8,7	8,7	8,3	*	8,2
Iirimaa	8,8	8,1	7,7	7,5	9,0	9,5	8,4
Itaalia	11,1	11,5	11,7	11,7	11,5	12,1	11,6
Kreeka	4,8	4,8	5,0	4,5	4,8	*	4,8
Luksemburg	7,1	8,1	8,1	7,9	8,3	8,3	8,0
Poola	5,2	5,4	4,6	4,5	4,5	*	4,8
Portugal	5,5	5,6	5,8	5,6	6,1	5,9	5,8
Prantsusmaa	7,5	7,6	7,3	7,3	7,5	8,2	7,5
Rootsi	14,6	13,8	13,4	12,7	12,2	12,5	13,2
Saksamaa	9,0	9,6	9,4	8,8	9,1	9,6	9,2
Slovakkia	2,6	2,7	2,4	2,3	2,5	2,7	2,5
Sloveenia	5,5	5,9	5,8	5,7	5,7	5,9	5,7
Soome	13,0	13,2	13,4	12,6	12,8	13,0	13,0
Suurbritannia	10,7	10,7	10,4	10,0	10,1	9,7	10,3
Taani	25,3	25,1	26,3	24,2	24,2	24,2	24,9
Tšehhi	4,2	3,7	3,6	3,5	3,7	3,8	3,7
Ungari	7,4	7,8	7,5	6,5	4,9	5,3	6,6

*andmed puuduvad

Allikas: (Taxes on personal income 2014; autori arvutused)

Märkus: Tabelis on riigid, kes on Euroopa Liidu ja OECD liikmesriigid.

Lisa 6. Sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta Euroopa Liidu liikmesriikides 2007.-2012. aastal

SKP elaniku kohta ostujõu standardi (PPS) järgi (%)						
Riik / Aeg	2007.a	2008.a	2009.a	2010.a	2011.a	2012.a
EL-27	100	100	100	100	100	100
Austria	124	125	126	127	129	130
Belgia	116	116	118	121	120	120
Bulgaaria	40	44	44	44	47	47
Eesti	70	69	64	64	69	71
Hispaania	105	104	103	99	96	96
Holland	132	134	132	130	129	128
Iirimaa	146	132	129	129	129	129
Itaalia	104	104	104	103	102	101
Kreeka	90	93	94	88	80	75
Küpros	94	100	100	97	94	92
Leedu	62	64	58	62	68	72
Luksemburg	275	264	253	263	266	263
Läti	57	59	54	55	60	64
Malta	78	81	84	87	86	86
Poola	55	56	61	63	65	67
Portugal	79	78	80	80	77	76
Prantsusmaa	108	107	109	109	109	109
Rootsi	125	124	120	124	125	126
Rumeenia	42	47	47	48	48	50
Saksamaa	116	116	115	120	123	123
Slovakkia	68	73	73	74	75	76
Sloveenia	89	91	86	84	84	84
Soome	118	119	115	114	116	115
Suurbritannia	118	114	112	108	105	106
Taani	123	125	124	128	126	126
Tšehhi	83	81	83	81	81	81
Ungari	62	64	65	66	67	67

Allikas: (GPD... 2014)

Märkus: Andmed protsentuaalselt EL-27 keskmisega võrreldes. Tabelis puudub 2013. aastal Euroopa Liiduga liitunud Horvaatia.

Lisa 7. Sisemajanduse koguprodukti muutus Euroopa Liidu liikmesriikides 2007. aasta ja 2012. aasta võrdluses

SKP elaniku kohta ostujõu standardi järgi				
Riik / Aeg	2007.a (%)	2012.a (%)	Absoluutne juurdekasv	Juurdekasv (%)
Poola	55	67	12	21,8
Rumeenia	42	50	8	19,0
Bulgaaria	40	47	7	17,5
Leedu	62	72	10	16,1
Läti	57	64	7	12,3
Slovakkia	68	76	8	11,8
Malta	78	86	8	10,3
Ungari	62	67	5	8,1
Saksamaa	116	123	7	6,0
Austria	124	130	6	4,8
Belgia	116	120	4	3,4
Taani	123	126	3	2,4
Eesti	70	71	1	1,4
Prantsusmaa	108	109	1	0,9
Rootsi	125	126	1	0,8
EL-27 keskmine	100	100	0	0,0
Küpros	94	92	-2	-2,1
Tšehhi	83	81	-2	-2,4
Soome	118	115	-3	-2,5
Itaalia	104	101	-3	-2,9
Holland	132	128	-4	-3,0
Portugal	79	76	-3	-3,8
Luksemburg	275	263	-12	-4,4
Sloveenia	89	84	-5	-5,6
Hispaania	105	96	-9	-8,6
Suurbritannia	118	106	-12	-10,2
Iirimaa	146	129	-17	-11,6
Kreeka	90	75	-15	-16,7

Allikas: (Lisa 3; autori arvutused)

Lisa 8. Sisemajanduse koguprodukt turuhindades Euroopa Liidu liikmesriikides 2007.-2012. aastal

SKP turuhindades (ostujõu standard elaniku kohta)							
Riik / Aeg	2007.a	2008.a	2009.a	2010.a	2011.a	2012.a	Suhe võrreldes Eestiga 2012.a
Bulgaaria	10000	10900	10300	10800	11700	12100	0,66
Rumeenia	10700	12200	11700	12400	12900	13500	0,74
Horvaatia	15600	16200	14900	14700	15200	15700	0,86
Läti	*14300	*14600	*12700	*13500	*15000	*16400	0,90
Ungari	15300	15900	15300	16100	16900	17000	0,93
Poola	13600	14100	14200	15400	16400	17100	0,94
Eesti	17500	17200	14900	15600	17400	18200	1,00
Leedu	15500	16100	13600	15100	16900	18300	1,01
Portugal	19600	19500	18800	19600	19300	19400	1,07
Slovakkia	16900	18100	17000	18100	18900	19400	1,07
Kreeka	22600	23200	22300	21600	20300	19500	1,07
Tšehhi	20600	*20200	19400	19700	20300	20700	1,14
Sloveenia	22100	*22700	20200	20600	21200	21400	1,18
Malta	19600	20300	19800	21300	21700	22000	1,21
Küpros	23500	24800	23400	23600	23500	23400	1,29
Hispaania	26200	25900	24200	24200	24300	24400	1,34
EL (27 liikmesriiki)	25000	25100	23600	24500	25200	25600	1,41
Itaalia	26000	26000	24300	25100	25500	25600	1,41
Suurbritannia	29400	28600	26300	26300	26400	26800	1,47
Prantsusmaa	26900	26700	25500	26600	27400	27700	1,52
Soome	29300	29700	26900	27900	29000	29400	1,62
Belgia	28900	28900	27600	29400	30200	30700	1,69
Saksamaa	28800	29000	26900	29200	30800	31500	1,73
Taani	30600	31100	28900	31200	31500	32100	1,76
Rootsi	31200	30900	28200	30200	31400	32200	1,77
Holland	33000	33500	31000	31700	32500	32600	1,79
Iirimaa	36500	32900	30100	31400	32300	32900	1,81
Austria	30900	31100	29500	30900	32300	33100	1,82
Luksemburg	68400	65800	59200	64000	66700	67100	3,69

Allikas: (Sisemajanduse koguprodukt turuhindades 2014; autori arvutused)

Märkus: Tabelis puudub 2013. aastal Euroopa Liiduga liitunud Horvaatia.

Lisa 9. Töoviljakus hõivatu kohta Euroopa Liidu liikmesriikides 2007.-2012. aastal

Töoviljakus hõivatu kohta (%)						
Riik / Aeg	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EL-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Belgia	127,5	126,8	127,7	129,9	128,8	128,3
Bulgaaria	37,4	39,7	39,7	40,8	42,9	44,5
Tšehhi	76,2	*73,9	75,8	74,2	74,5	73,8
Taani	104,6	105,7	106,8	113,0	111,6	111,9
Saksamaa	108,2	107,8	104,1	106,9	108,3	106,9
Eesti	66,6	65,6	66,0	69,0	69,8	69,9
Iirimaa	136,2	126,9	132,8	137,6	141,0	141,6
Kreeka	95,3	**97,5	**98,1	**92,8	**89,7	**91,6
Hispaania	103,0	104,1	109,2	106,5	106,0	109,5
Prantsusmaa	115,4	115,1	117,1	116,5	116,6	116,1
Itaalia	111,5	112,8	112,5	111,7	110,5	109,2
Küpros	85,2	90,8	92,2	90,8	89,8	92,5
Läti	*53,9	*55	*57,2	*60,7	*63,7	*66,1
Leedu	59,5	61,9	57,9	68,3	72,4	73,9
Luksemburg	179,7	168,2	159,2	163,9	165,2	162,4
Ungari	66,5	70,5	72,3	71,6	72,5	71,1
Malta	92,2	94,3	97,0	97,4	94,6	92,3
Holland	114,3	115,2	112,5	110,5	109,8	108,3
Austria	116,9	116,3	116,1	114,9	115,4	114,8
Poola	62,1	62,3	65,4	*70	71,9	*73,5
Portugal	73,9	73,4	76,0	76,5	**74,4	**75,9
Rumeenia	43,3	49,1	49,3	49,7	50,4	51,0
Sloveenia	83,1	83,6	80,0	79,6	81,2	80,8
Slovakkia	76,3	79,6	79,9	82,3	81,5	81,9
Soome	113,5	113,2	110,1	109,5	109,8	108,9
Rootsi	114,7	114,1	112,0	114,0	114,0	114,2
Suurbritannia	111,7	108,8	106,9	102,3	100,1	99,7

*aegrea katkestus; **esialgne väärtus

Allikas: (Töoviljakus hõivatu kohta 2014)

Lisa 10. Töövõljalikus hõivatu kohta Euroopa Liidu liikmesriikides 2007. aasta ja 2012. aasta võrdluses

Töövõljalikus hõivatu kohta				
Riik / Aeg	2007.a (%)	2012.a (%)	Vahe (ühik)	Juurdekasv (%)
Leedu	59,5	73,9	14,4	24,2
Läti	53,9	66,1	12,2	22,6
Bulgaaria	37,4	44,5	7,1	19,0
Poola	62,1	73,5	11,4	18,4
Rumeenia	43,3	51,0	7,7	17,8
Küpros	85,2	92,5	7,3	8,6
Slovakkia	76,3	81,9	5,6	7,3
Taani	104,6	111,9	7,3	7,0
Ungari	66,5	71,1	4,6	6,9
Hispaania	103,0	109,5	6,5	6,3
Eesti	66,6	69,9	3,3	5,0
Iirimaa	136,2	141,6	5,4	4,0
Portugal	73,9	75,9	2,0	2,7
Belgia	127,5	128,3	0,8	0,6
Prantsusmaa	115,4	116,1	0,7	0,6
Malta	92,2	92,3	0,1	0,1
EL-27	100,0	100,0	0,0	0,0
Rootsi	114,7	114,2	-0,5	-0,4
Saksamaa	108,2	106,9	-1,3	-1,2
Austria	116,9	114,8	-2,1	-1,8
Itaalia	111,5	109,2	-2,3	-2,1
Sloveenia	83,1	80,8	-2,3	-2,8
Tšehhi	76,2	73,8	-2,4	-3,1
Kreeka	95,3	91,6	-3,7	-3,9
Soome	113,5	108,9	-4,6	-4,1
Holland	114,3	108,3	-6,0	-5,2
Luksemburg	179,7	162,4	-17,3	-9,6
Suurbritannia	111,7	99,7	-12,0	-10,7

Allikas: (Lisa 7; autori arvutused)